

Amnesty press

NR 3 2019

FÖRBUD ELLER EJ?
Tiggerifrågan
som splittrar

SIDAN 26

MARTIN SCHIBBYE
Dawit Isaak - mer
än en symbol

SIDAN 50

Visste du att Sahara är jordens största ökenområde och sträcker sig genom elva länder.

DÖDLIG PASSAGE

*Från hav av vatten till hav av sand.
Sedan EU flyttade gränskontrollen till
Niger och Libyen dör fler migranter
i Sahara än på Medelhavet.*

SIDAN 8

Från samvetsfånge till tyrann

Den 6 september kom beskedet att *Robert Mugabe*, 95, avlidit på ett sjukhus i Singapore. I 37 år dominerade han zimbabwisk politik innan militären i november 2017 tvingade honom att avgå. Hans parti ZANU-PF fortsätter dock att styra sedan *Emmerson Mnangagwa* vann valet i juli 2018. Amnesty fortsätter att protestera mot övergrepp, nu senast mot att läkarfackets ordförande *Peter Magombeyi* kidnappades av säkerhetstjänsten och torterades i samband med en strejk.

Mugabes tid vid makten kännetecknades av ett auktoritärt styre som blev alltmer våldsamt medan landets ekonomi kollapsade och miljoner zimbabwier lämnade landet.

När den vita minoriteten i landet under ledning av *Ian Smith* utropade självständighet 1965 väckte det avsky. Labourregeringen i London övervägde en invasion för att störta Ian Smiths regim. Istället blev det FN-sanktioner. Robert Mugabe var en av cirka 900 samvetsfångar i Rhodesia/Zimbabwe som adopterades av Amnesty International mellan 1965 och 1980 och hans fru, *Sally Mugabe*, var en uppskattad gäst i Sverige.

År 1975 frigavs Robert Mugabe och gick i exil i Moçambique. Amnestys arbete uppskattades av Mugabe, konstaterade *Pierre Schori*

**ULF B
ANDERSSON**

Chefredaktör

FOTO: SANDRA JOHNSON

i Aftonbladet 7 september. Schori, då internationell sekreterare i socialdemokraterna, satt bredvid paret Mugabe under Frelimos kongress i Moçambique 1977. "Mugabe bad mig då hälsa till Amnesty och andra svenska organisationer", minns Schori.

Författaren *Per Wästberg* beskrev i SvD den 20 november 2017 hur hans Amnestygrupp år 1964 fick Mugabe som ett av sina fångfall. Wästbergs sista möte med Mugabe var på 1990-talet och Wästberg konstaterar att "Ingen människa har gjort mig mer besviken än Mugabe".

Det fria Zimbabwe fick omfattande stöd, bland annat från Sverige, när det vita rasiststyret upphörde 1980, och Robert Mugabe sågs som en frihetshjälte. Gamla Amnestyrapporter visar dock att förtrycket snart tog nya former. Redan i årsrapporten 1983 konstaterar Amnesty att det i slutet av 1982 kom rapporter om att civila dödades och sattes i interneringsläger men att det var svårt att få bekräftelse. Nu vet vi att tusentals personer dödades av arméns femte brigad.

Robert Mugabe visar dessvärre hur dagens samvetsfångar kan bli morgondagens förtryckare.

ULF B ANDERSSON

AMNESTY PRESS är ett forum för information och diskussion kring mänskliga rättigheter samt de områden som faller inom ramen för Amnestys globala och övergripande prioriteringar. Amnesty Press leds av en självständig redaktör som också är ansvarig utgivare. Artiklar representerar inte nödvändigtvis Amnestys åsikter. Det gäller även annonsmaterial, till exempel bilagor. Amnesty Press utges av Amnesty International, svenska sektionen.

REDAKTION: *Ulf B Andersson*, redaktör, ansvarig utgivare. *Malin Engman* (layout), *Lisa Olsson* (sociala medier).
GRAFISK FORM/AD: *A4/Lotta Lundin*.
REPRO: *A4/Lotta Lundin*.
ADRESS: Box 4719, 116 92 Stockholm.
TELEFON: 08-729 02 00, fax: 08-729 02 01.
E-POST: ap@amnesty.se
HEMSIDA: amnestypress.se
SVENSKA SEKTIONEN: Plusgiro 900072-0, bankgiro 900-0720.

PRENUMERATION: 200 kr.
TRYCKERI: V-TAB AB, Vimmerby, 2019.
PRESSLÄGGNING: 30 september 2019.
Utkommer med fyra nummer 2019.
MANUSSTOPP: 4/2019: 18 november 2019.
HOS LÄSARNA: 20 december 2019.
ISSN: 0284-7108. Detta nummer trycks i 92 186 exemplar.
ANNONSER: annonser@amnesty.se
OMSLAG: Getty Images.

HÅRDA TIDER. I Eskilstuna måste *Georgetta* söka tillstånd för att tigga.

FOTO: YLVA SUNDGREN

FOTO: MATTIAS PETTERSSON

VÄNTAN. I "Roma Mahalla" i Mitrovica hoppas man att FN ska erkänna sitt misstag.

20 ÅR UTAN ERSÄTTNING

36 I staden Mitrovica har det gått 20 år sedan 600 romer av FN placerades i ett läger på blyförorenad mark.

DESSUTOM

6

GODA NYHETER
Oleg Sentsov har återvänt till Ukraina.

56

SÅ GICK DET SEN
ICC har dömt Bosco Ntaganda för krigsbrott i Kongo.

61

TILLBAKA-BLICKEN
Vi minns hösten 1989.

FACEBOOK GER FÄNGELSE

44

I Myanmar kan kritik mot militären ge fängelse.

MÄNNISKAN DAWIT ISAAK

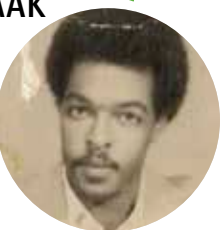
50

I sin nya bok berättar *Martin Schibbye* om den fängslade journalisten.

ALLVAR OCH SKRATT

56

Filmen "Hasse&Tage - en kärlekshistoria" berättar om en saknad duo.

ÅTTA DAGAR SOM SKAKADE VÄRLDEN

DET VAR INGEN vanlig vecka den 20–27 september när världen fick se de största globala protesterna sedan upptakten till Irakkriget mars 2003. I FN:s generalförsamling läxade klimataktivisten Greta Thunberg upp världens ledare. På de två strejkdagarna gick miljoner unga och gamla ut på gator och torg i 170 länder för att kräva klimatåtgärder från ledare för stater och företag. "Lyssna på vetenskapen" var budskapet.

Amnesty International uppmanade sina medlemmar och supportrar att gå med i klimatstrejkerna och världens största fackliga interna-

tionala, ITUC (Internationella fackliga samorganisationen) med över 200 miljoner medlemmar, stödde klimataktionerna. Företag och skolor gav anställda och elever ledigt för att protestera. Den 20 september stoppade Scania sin verksamhet under en timme och 52 000 anställda satt i smågrupper och diskuterade klimat och hållbar utveckling.

Greta Thunberg och Fridays for Future har på ett år lyckats väcka en hel värld. Den 27 september gick hon i täten för ett tåg på 500 000 personer i Montreal, Kanada.

ULF B ANDERSSON
FOTO: VALERIE BLUM/EPA/TT

TILLFÄLLIGT UPPSKOV

SRI LANKA. Sedan president **Maithripala Sirisena** i juli 2018 meddelat att avrättningar skulle återupptas i Sri Lanka för första gången sedan 1976 har protesterna varit omfattande, både inom landet och internationellt. Den 26 juni meddelades att presidenten hade undertecknat en order att fyra dödsdömda personer skulle avrättas.

Den 5 juli förklarade Högsta domstolen i Sri Lanka att inga avrättningar är tillåtna före 29 oktober då domstolen ska ta ställning till petitioner om nåd.

– Detta temporära uppskov för de dödsdömda måste permanentas och deras dödsstraff omvandlas, sade **Biraj Patnaik**, Amnesty Sydasienchef. **||||**

ÅTERFÖRENADE. Den ukrainske filmregissören **Oleg Sentsov** med sin dotter **Alina Sentsova** på Kievs flygplats den 7 september. FOTO: SERGEY DOLZHENKO/EPA/TT

Oleg Sentsov tackar Amnesty

UKRAINA/RYSSELAND. Den 7 september genomförde Ryssland och Ukraina en fångutväxling där vardera land släppte 35 fångar. De ukrainska fångar som släpptes av Ryssland hälsades välkomna på flygplatsen i Kiev av president **Volodymyr Zelenskyj**. I Moskva valde president **Vladimir Putin** att istället besöka en gymnastikuppsvisning.

Bland de fångar som frigavs av Ryssland fanns de 24 ukrainska sjömän som tillfångatogs vid en incident i Kertjsundet i november 2018. Även filmregissören **Oleg Sentsov** och **Aleksander Koltjenko**, antifascist och miljöaktivist, fanns bland de frigivna. De bägge dömdes vid en rättegång i den ryska staden

Rostov vid Don sommaren 2015 till 20 respektive 10 års fängelse för påstådd terrorism på Krimhalvön som annekterades av Ryssland i mars 2014. Amnesty International dömde ut rättegången och menade att den påminde om Stalintidens sovjetiska skådeprocesser.

Fallet Oleg Sentsov har fått stor internationell uppmärksamhet och han fick hösten 2018 Europaparlamentets Sacharovpris för sin kamp för tankefrihet. Sommaren 2018 inledde han i fångkolonin Labytnang i norra Ryssland en hungerstrejk som pågick i 145 dagar.

Amnesty välkomnade att Oleg Sentsov och andra fångar i Ryssland nu har frigivits men **Marie Struthers**, chef för Östeuropa och Centralasien, sade att

”de aldrig skulle ha fängslats”:
– Det är en lättnad att de nu är fria men det är en parodi att se hur de används som mänskliga spelbrickor i politiska uppgörelser.

Den 10 september höll Aleksander Koltjenko och Oleg Sentsov en presskonferens i Kiev och Sentsov tackade alla Amnestyaktivister som hade skrivit brev när han satt fängslad.

– För en fånge betyder breven så mycket, förklarade Oleg Sentsov. Även om du inte har ätit på hela dagen, inte fått några paket eller när de gjort något mot dig så väntar du ändå och har en förhoppning om brev. Så snälla; skriv, skriv, skriv!

Även krimtataren **Edem Be-**

kirov frigavs i fångutväxlingen och genomgick en hjärtopperation i Kiev den 10 september. Han är rullstolsburen och greps på Krim den 12 december 2018 anklagad för vapeninnehav. Amnesty har utfärdat blixttaktioner i hans fall.

En av de 35 fångar som Ukraina frigav var **Kirill Vyshinsky**, chef för ryska nyhetsbyrån RIA Novosti i Kiev, som greps i maj 2018 och hotades av 15 års fängelse för ”landsförräderi”. Pressfrihetsorganisationen Committee to Protect Journalists välkomnade frigivningen men krävde att åtalet läggs ned. Vid ankomsten till Moskva sade Kirill Vyshinsky att han planerar att återvända till Ukraina för att bli rentvådd.

ULF B ANDERSSON

”MÅNGA AV OSS GRÄT”

BHUTAN. Den 7 juni röstade underhuset i parlamentet i Bhutan för att avskaffa paragraferna 213 och 214 i brottsbalken där ”sodomi eller andra former av sexuella handlingar som är mot naturens ordning” förbjuds. Nu krävs att överhuset också säger ja och att kungen undertecknar beslutet innan Bhutan har avkriminaliserat samkönat sex. Det är landets finansminister **Namgay Tshering** som har drivit frågan. Trots att lagen, som kan ge ett års fängelse, inte har använts har den blivit ”en fläck” på Bhutans anseende anser finansministern.

– Många av oss grät, sade **Tashi Tsheten** från Rainbow Bhutan till nyhetsbyrå AFP. Vi är ett litet och marginaliserat community och när våra rättigheter diskuteras i parlamentet blir vi så lyckliga. Det här är första steget mot jämlikhet.

Human Rights Watch hyllade beslutet som ”välkommet och progressivt”. **||||**

GLÄDJE. Medlemmar i Rainbow Bhutan med vänner utanför parlamentet i Thimpu. FOTO: FACEBOOK/LGBT BHUTAN

Bra nyhet.

Den 20 juni fastslog en appellationsdomstol i Storbritannien att den brittiska regeringen agerade olagligt när den godkände export till Saudiarabien av vapen som kan ha använts i konflikten i Jemen. Det var CAAT, Kampanjen mot vapenhandel, som med stöd av Amnesty och Human Rights Watch hade drivit frågan. **Lucy Claridge**, chef för strategiska rättsprocesser vid Amnesty, konstaterade att domen för en gångs skull var en bra nyhet för Jemens krigsdrabbade befolkning.

FOTO: AI

SEGER. Amnestyaktivister i Grekland kräver samtyckeslag.

SAMTYCKESLAG I GREKLAND

GREKLAND. I mars 2019 presenterade den grekiska regeringen ett förslag till en ny brottsbalk. Bland ändringsförslagen fanns en ny definition av våldtäkt, som Amnesty ansåg var en försämring jämfört med gällande lag. Vid årsskiftet hade Amnesty i Grekland startat en kampanj för en samtyckeslag och tillsammans med andra organisationer försökte man påverka parlamentsledamöter. Inför beslutet i parlamentet den 6 juni ändrade sig regeringen i sista stund och en ny lag antogs som säger att sex utan samtycke är ett brott.

– Detta är en historisk seger, inte bara för de som kampanjat så hårt för detta, utan också för alla kvinnor i Grekland, sade **Eirini Gaitanou**, kampanjansvarig på Amnesty i Grekland.

Grekland blev det nionde landet i Europa som inför en samtyckeslag. **||||**

När EU utlokaliserade gränskontrollen till Niger och Libyen minskade antalet migranter över Medelhavet från Libyen med 70 procent. Nu dör de istället i öknen och fängelser.

TEXT: ANNA ROXVALL FOTO: JOHAN PERSSON

HÄGRING: EUROPA

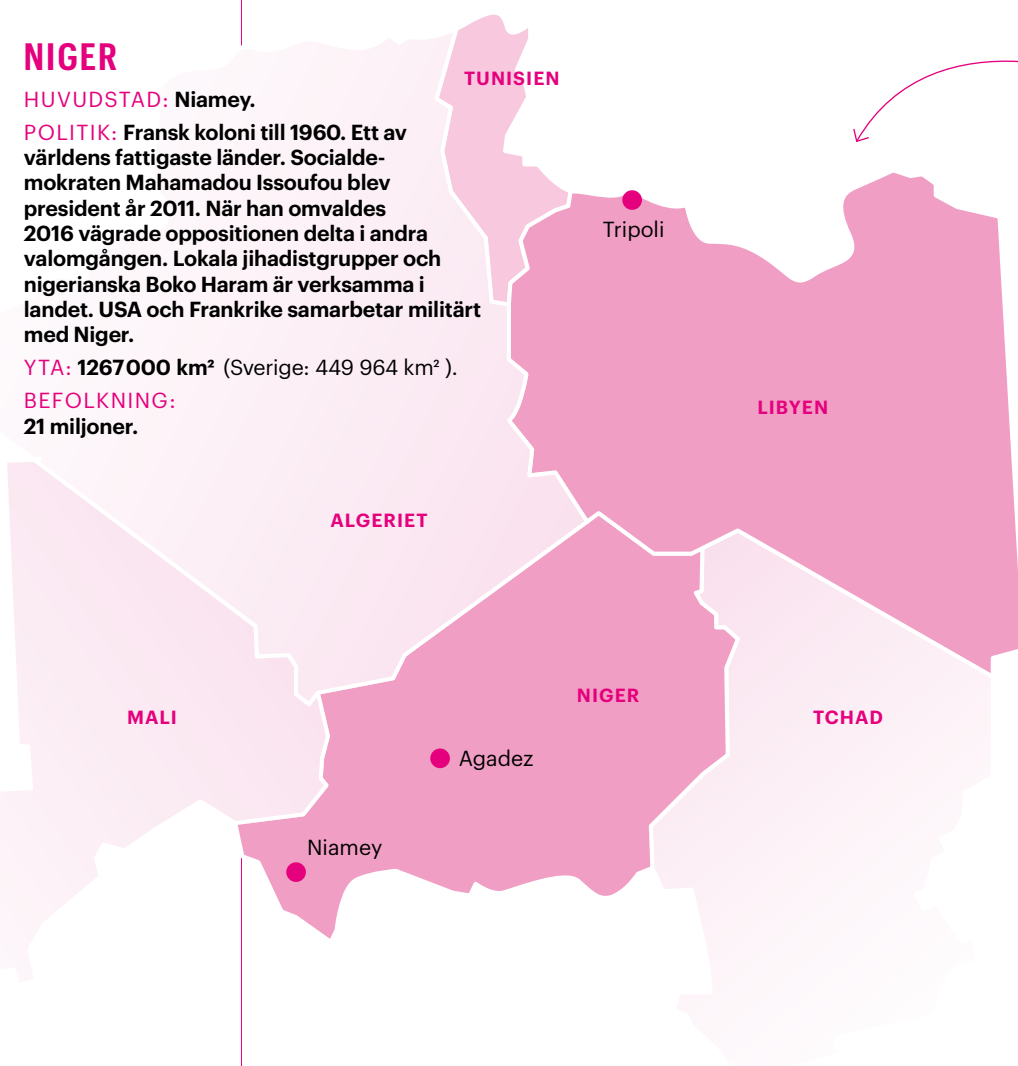
NIGER

HUVUDSTAD: Niamey.

POLITIK: Fransk koloni till 1960. Ett av världens fattigaste länder. Socialdemokraten Mahamadou Issoufou blev president år 2011. När han omvaldes 2016 vägrade oppositionen delta i andra valomgången. Lokala jihadistgrupper och nigerianska Boko Haram är verksamma i landet. USA och Frankrike samarbetar militärt med Niger.

YTA: 1267000 km² (Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING: 21 miljoner.

LIBYEN

HUVUDSTAD: Tripoli.

POLITIK: Italiensk koloni till 1947. År 1969 störtades kung Idris och Muammar Khadafi tog makten. En modernisering inleddes men Khadafis styre präglades av hårda metoder mot oppositionella och anklagelser om stöd till terrorism. Vintern 2011 inleddes ett uppror mot Khadafi. Inbördeskriget slutade med Khadafis död hösten 2011. Politiskt kaos fortsätter.

YTA: 1 759 541 km² (Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING: 7,2 miljoner.

Det är torrperiod och en stickande hetta är på väg att lägga sitt lock över Agadez i centrala Niger. På elden i *Nouriathou Moussas* kökskjul kokar couscous och mjöl till deg i en stor gryta, i en annan puttrar tomatås. Framåt kvällen ska hon packa ned alltihop i termosar och bege sig till sitt lilla stånd utanför stadens bussterminal. Så har hon gjort varje dag i 19 år.

– Jag vet inte vad jag skulle göra annars, det är det enda liv jag känner till, säger hon med ett urskuldande leende.

Vi befinner oss på randen till öknen. *Nouriathou Moussas* hem, ett par sockerbitar av sten runt en grusig gårdsplan, ligger i den 600 år gamla världsarvsstaden Agadez – ofta beskriven som porten till Sahara.

Rakt norrut ligger Algeriet, i nordost Libyen, däremellan hundratals mil av sand. Det är en uråldrig mötesplats för karavan-

SÄMRE AFFÄRER. *Nouriathou Moussa* lever av att laga mat och sälja vid busstationen i Agadez.

handeln i området, i århundraden har man handlat med guld, salt och människor här. Niger är ett transitland, människor från hela Västafrika har de senaste decennierna genomkorsat området på väg norrut till Algeriet och, framför allt, Libyen.

Agadez har varit den självklara platsen för migranterna att bunkra inför resan och ta kontakt med lokala chaufförer som förhoppningsvis kunde föra dem oskadda genom det förrådiska Sahara. Men diktatorn *Muammar Khadafis* fall och inbördeskriget i Libyen 2011 skakade om spelplanen.

Med den libyska statens och gränsbevakningens kollaps formligen exploderade trafiken. Under rekordåren 2015 och 2016 beräknas över 300 000 migranter och flyktingar ha varit på väg norrut genom Niger,

de flesta med siktet inställt på Libyen, vissa därefter Europa. Varje dag anlände tio bussar från huvudstaden Niamey, fullastade med människor. Agadez växte så att det knakade. Över hälften av alla stadens hushåll uppskattas ha försörjt sig på migrationen vid den här tiden, som chaufförer, researrangörer, hotellägare eller genom att sälja kläder och mat till de resande.

– Jag kunde koka 15 kilo ris och flera liter sås. Jag gick ner till busstationen vid klockan 18 och efter en timme fick jag gå hem och laga mer, berättar *Nouriathou Moussa*.

Men EU-länderna var inte lika förtjusta när tusentals sjöovärdiga båtar började lägga ut från Libyens stränder med sikte på

TRANSITSTAD. Den 600 år gamla staden Agadez har alltid varit en viktig knutpunkt för karavanhandel i regionen.

EU-STÖD. Den libyska kustbevakningen har fått stöd från Italien och EU för att stoppa migrantbåtar på väg till Europa. Det har lett till en kraftig minskning av antalet migranter som når Italien och en ökning av migranter som låses in i libyska förvar.

70-TAL.
Överste Khadaffi.

Malta och Italien, i det som i Europa kom att kallas "flyktingkrisen". Något behövde göras, och det snabbt. EU:s lösning blev att sluta olika former av gränsbevakningsavtal med länderna längs migrationsrutterna, ett slags outsourcing av den europeiska gränskontrollen. Turkietavtalet i mars 2016 och avtalen med den libyska kustbevakningen är kanske de mest kända exemplen, men det är samarbetet med Niger som EU:s utrikesminister *Federica Mogherini* har refererat till som en verklig "framgångssaga".

På bara ett par år har Niger gått från att

vara ett okänt, utfattigt land till att bli en av de största mottagarna per capita av EU-bistånd. Över en miljard euro har utlovats till år 2020. Det är ett "tack för hjälpen", bland annat för den migrationslag som landet röstade igenom 2015. Med den blev Niger först i området att kriminalisera transport av migranter. Man upphävde den fria rörlighet av varor och människor som dittills rått i regionen och det blev straffbart att transportera alla utom nigerier norr om Agadez.

Nouriathou Moussa och hennes grannar kan vittna om att lagen har haft effekt. Migrationen genom Agadez har strypts till en rännil.

De få migranter som fortfarande kommer hit har tvingats under jorden. I ett halvfärdigt hus i stadens utkant vilar tre unga män – *Soumarou*, *Davide* och *Baldè* – på trasiga madrasser. Soumarou och Davide är från Elfenbenskusten, Baldè från Guinea. De beskriver sig själva som "på väg mot Europa", Soumarou tänker sig en framtid i Italien.

– Jag vet inte så mycket om hur livet ser ut där, men jag är fast besluten att ta reda på det, säger han.

Men i verkligheten har de fastnat. Chauffören som skulle köra Davide tog alla hans pengar och försvann. Soumarou, å sin sida, förlorade sina pengar mer successivt.

– Från Niamey upp hit är det fullt av vägspärrar. Jag tvingades muta polis och militär vid varenda en. Jag hade 1 500 kronor i början av resan, när jag kom fram hade jag ingenting kvar, säger han.

Baldè, som har suttit fast i över ett år, har gjort tre försök att nå Libyen.

– De två första gångerna greps vi av nigerisk militär på vägen, den tredje gången fick chauffören syn på ett militärfordon, och då övergav han oss i öknen för att slippa bli gripen.

Migrationslagen började tillämpas i Niger i början av 2016. Utlänningar började stoppas vid militärens vägspärr norr om Agadez; chaufförer, reseorganisatörer och

GRUSADE PLANER. Davide och Soumarou drömmer om ett liv i Italien men har fastnat i Agadez.

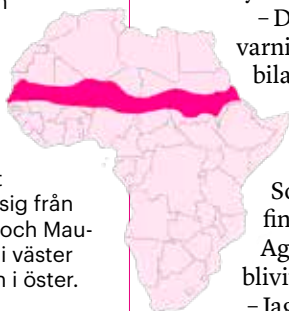

NORRUT. Nigerier på väg mot Libyen för att arbeta. Under toppåren 2015 och 2016 uppskattas omkring 300 000 migranter ha rest norrut genom Niger mot Libyen.

SAHEL

SAHEL BETYDER "Saharas gräns". Det är ett område söder om Sahara som till stor del består av savann. Området sträcker sig från Senegal och Mauritien i väster till Sudan i öster.

fixare greps och sattes i fängelse, deras bilar beslagtogs, härbärgen stängdes och soldater började patrullera de traditionella migrantvägarna.

Chauffören *Ibrahim Mohamat* ägde vid den tiden två pickuper. Varje måndag fyllde han och hans medarbetare flaken med 25 migranter och gav sig av på den tre dygn långa resan mot Libyen.

– De införde lagen helt utan förvarning och konfiskerade båda mina bilar. Mitt jobb blev kriminellt över en natt, konstaterar han.

Lagens införande har slagit ekonomin i området i spillror.

Som kompensation lovade EU att finansiera omställningsprojekt för Agadezborna, men det har inte blivit mycket med den saken.

– Jag har en familj att försörja,

säger *Ibrahim Mohamat*, så efter ett år utan inkomster började jag köra igen.

Han hämtar upp sina passagerare utanför staden och kör sedan längs vägar som militären inte patrullerar. Det har gjort den redan mycket riskfyllda resan ännu farligare.

– Sanden är ofta djupare där och du befinner dig långt från vattenhål. Eftersom jag undviker de trafikerade vägarna blir det också väldigt farligt om bilen går sönder, för då finns ingen som kan hjälpa oss, säger han.

Ibrahim Mohamat bekräftar också *Baldès* upplevelse – migranterna löper numera ökad risk att dumpas i öknen.

– Det är omöjligt att köra ifrån en militärpatrull med 25 personer på flaket, så det har hänt att chaufförer har övergett sina passagerare när de har stött ihop med militären – människor har dött på det sättet.

– Har du gjort så? frågar jag.

– Aldrig.

”För varje person som dör på Medelhavet dör två i Sahara”

Alessandra Morelli, UNHCR:s Nigerchef.

”För varje person som dör på Medelhavet dör två i Sahara”, sade UNHCR:s Nigerchef *Alessandra Morelli* till BBC i en intervju om migrationslagens effekter i början av året. Citatet fick stor uppmärksamhet och spreds över världen.

– Jag sade det mycket medvetet för att röra om lite, slår *Alessandra Morelli* fast ett par månader senare i Nigers huvudstad Niamey.

Hon är irriterad över den ensidiga europeiska beskrivningen av Nigers migrationslag som en framgång – bara för att migrationsströmmarna minskar på en plats betyder det inte att problemet är löst. *Alessandra Morelli* menar att det man har åstadkommit snarare är en klämningseffekt – hon liknar det vid en klick nötkräm mellan två kex.

– Vad händer när du klämmer ihop

CHECKPOINT. Agadez i centrala Niger brukar kallas porten till Sahara, och har alltid varit en genomfartsled för människor på väg norrut mot Libyen. 2015 införde dock Niger en lag som förbjuder transport av migranter norr om Agadez.

TURKIETAVTALET

DEN 18 MARS 2016 slöt EU och Turkiet ett avtal om att minska antalet flyktingar och migranter som tar sig från Turkiet till EU. Alla nya irreguljära migranter som kommer från Turkiet till de grekiska öarna efter den 20 mars 2016 ska skickas tillbaka till Turkiet. För varje syrisk flykting som återsänds till Turkiet, ska en syrisk flykting i Turkiet vidarebosättas till ett EU-medlemsland. EU ska också ge ekonomiskt bistånd till Turkiet för att hjälpa flyktingar i landet.

kexen på mitten? Jo, Nutellan trycks ut på kanterna. Förr hade vi ett antal välanvända rutter genom Afrika som alla kände till, i dag har hela Sahelområdet blivit en migrantrutt, säger Alessandra Morelli. Det gör situationen svåröverblickbar. Migranterna rör sig över hela regionen, är i större utsträckning i händerna på kriminella nätverk och fastnar på platser där det saknas hjälp- arbetare. När de tvingas bort från upparbetade rutter försvåras också möjligheten att föra statistik.

– Folk frågar mig vad jag har för siffror på att dubbelt så många dör i öknen jämfört med Medelhavet, säger Alessandra Morelli. Men det är ju det som är grejen: jag är säker på att det är så, men vi kan inte veta, för det är ingen som räknar längre!

När kvällssolen sprider sitt gyllengula skimmer över lerstaden Agadez sitter Nouriathou Moussa med sin mat på ett bord utanför bussstationens grindar. Affärerna går trögt. Än så länge har hon sålt fyra portioner, till ett värde av ungefär tio svenska kronor.

– Jag ber till Gud om att sälja några till före natten, säger hon och drar sin brandgula slöja närmare kroppen.

I det hemliga härbärgat någon kilometer

därifrån väntar de gömda migranterna på ett gudomligt ingripande. Betongväggarna är fulla av hoppfulla och trotsiga utrop, klottrade av människor som passerat genom staden: ”Europa eller inget”, ”Utan lidande, ingen lycka”, ”Europas misär är Afrikas rikedom”.

– Han som skrev ”Europa eller inget” är i Tyskland nu. Vi har kontakt med honom via Facebook, säger Baldè.

Soumarou pekar ut ett annat citat.

– Han där är i Italien nu. Det är sådant som ger oss hopp.

Det slitna gänget på madrasserna känner till rapporterna från Libyen, där miliser slåss om makten över landet, laglöshet råder och hjälporganisationer kämpar med att evakuera tusentals migranter som utsatts för ofattbara grymheter.

– Men ni talar ju bara om dem det gått bra för, påpekar jag.

Soumarou rycker på axlarna:

– Jag vet att resan är svår, men när vägen är kantad av faror är det de modiga som når fram.

Det går två månader, det blir maj. I Libyen har krigsherren *Khalifa Haftar*s LNA-styrkor inlett en offensiv med syfte att inta huvudstaden Tri-

VÄRLDSARVSSTAD. Över Agadez höjer sig en 27 meter hög minaret byggd helt i soltorkad lera.

KHALIFA HAFTAR

ÅR 1969 DELTOG

Haftar i kuppen som förde Khadaffi till

makten. Efter att ha lett Libyens krig i Tchad blev han krigsfånge 1987 och bröt med Khadaffi. Haftar bildade

Libyan National Army, LNA med stöd av USA.

År 1990 ordnade CIA så att Haftar och 300 soldater fick flyktingstatus i USA. Han blev amerikansk medborgare men återvände i mars 2011 för att delta i upproret mot Khadaffi. Med stöd av en rad länder försöker Haftars LNA störta Libyens regering och den 4 april inleddes en offensiv mot huvudstaden Tripoli.

poli och avsätta den FNJ-stödda regeringen. Baldè skickar ett meddelande på Facebook.

”Hej! Jag är på väg till Libyen nu”.

”Nyss hade du ju inga pengar?” skriver jag.

”En skolkamrat har betalat resan hela vägen till Italien, vi är i ren öken nu”.

”Vi är också på väg till Libyen”, skriver jag.

Men meddelandet förblir oläst.

När flyget går in för landning i Tripoli drar kvinnorna i sätet bakom oss efter andan. Där, vid Medelhavets turkosa rand, breder den libyska huvudstaden ut sig som ett mångfärgat lapptäcke. Strax utanför stadskärnan löper en reva av svart bolmande rök. Det är frontlinjen.

Det oljerika ökenriket Libyen har varit i mer eller mindre konstant konflikt sedan Muammar Khadaffi störtades hösten 2011. Under åren som följde karvade krigsherrar, miliser och terrorgrupper upp landet mellan sig under blodspillan och kaos. Ändå är de flesta överens om att våren 2019 är det närmaste Libyen har varit ett fullskaligt inbördeskrig hittills. Krigsherren Khalifa Haftar hade räknat med att inta Tripoli på ett par dagar, men har i stället mötts han nu av hårt motstånd från milisgrupper som stödjer regeringen. Striderna bedrivs såväl på marken som med flygbomber, artilleri- och drönar- attacker. Tusentals har dödats, skadats eller tvingats fly sina hem. Och mitt i detta kaos

ARBETSLÖS. Musa Sowe väntar på jobb i ett gatuhörn i centrala Tripoli.

KRITIK

BÅDE AMNESTY

International och Human Rights Watch har i flera år riktat skarp kritik mot förhållandena i förvaren i Libyen och den 7 mars publicerade de bägge organisationerna ett förslag till handlingsplan för EU och anklagade europeiska regeringar för att vara "väl medvetna om de övergrepp som begås i förvaren".

Flyktingar och migranter som intervjuades vittnade om hur människor stoppades av den EU-stödda libyska kustbevakningen och skickades tillbaka till läger i Libyen där tortyr är vanligt förekommande.

befinner sig hundratusentals papperslösa migranter och flyktingar.

De syns överallt i staden. Det moderna, oljerika Libyen är beroende av deras arbete. Unga afrikaner plockar sopor, tvättar bilar, diskar och släpar cement till långt in på natten. I gathörnen står män i klungor i väntan på tillfälliga påhugg. En av dem är *Musa Sowe* från Gambia. Han har siktet inställt på Europa och reste till Libyen för två år sedan den klassiska vägen – via Agadez. Han hade tillräckligt med pengar för att betala en smugglare som kunde ta honom förbi den nigeriska militären, trots den nya migrantlagen, men väl i Libyen stötte han på ännu ett EU-finansierat hinder.

– Två gånger försökte jag ta en båt till Italien, men båda gångerna greps vi av libyerna och sattes i fängelse, berättar han.

EU och även enskilda EU-länder har nämligen sedan 2017 ett samarbete med den libyska kustbevakningen. Italien har bistått med nya patrullbåtar, EU med övervakningsutrustning och träning av personal. Samtidigt har EU lagt ned sina egna räddningsoperationer och sett till att motarbeta internationella frivilligorganisationers möjligheter att verka på Medelhavet.

– Under det andra försöket gick allt väldigt bra, berättar Musa Sowe, vi hade rest i två dygn, motorn gick fint och havet var

lugnt. Plötsligt såg vi ett italienskt fartyg – folk ombord på vår båt jublade och var säkra på att de skulle hjälpa oss.

Men så blev det inte, istället kom den libyska kustbevakningen och grep dem. Parallellt med EU-stödet till den libyska kustbevakningen har nämligen den sök- och räddningszon som libyerna ansvarar för utökats långt in på internationellt vatten.

Rent siffermässigt har EU-samarbetet med Libyen, precis som i Niger, gett önskat resultat. Hittills i år har antalet migranter som lyckats ta sig till Italien och Malta

med båt minskat med sjuttio procent. Men priset är högt. Andelen som drunknar eller försvinner på vägen ökar kraftigt, liksom antalet migranter som greps av libysk kustbevakning och läses in i särskilda statliga interneringscenter – eller fängelser, som Musa Sowe helt krasst kallar dem. Runt Tripoli hålls flera tusen personer i sådana förvar på obestämd tid, under väldokumenterat omänskliga förhållanden: misshandel, övergrepp och tvångsarbete är vanligt, det råder brist på läkarvård, mat och vatten.

– I Europa pratar man om att människor riskerar att dö på havet. Till dem säger jag bara: nej det är i fängelse här i Libyen som vi

dör. Om de hade sett vad jag har sett... säger Musa Sowe, men slutför aldrig meningen.

Och situationen har förvärrats ytterligare sedan kriget intensifierades i april. Många migrantförvar ligger i, eller nära, frontlinjerna. Efter mycket byråkrati får vi till sist klartecken att besöka ett av dessa – Tajoura i östra Tripoli. Där hålls 600 personer inlåsta i stora hangarer. I kvinnornas sal gapar ett stort hål i det korrugerade plåttaket. Ett par dagar tidigare slog en bomb ned på gården och splitter for genom taket.

– Vi hörde explosioner utanför. Plötsligt

KRIGET. Striderna om Tripoli pågår en knapp mil utanför stadskärnan. Både sidorna har tillgång till bombflyg.

ATTACKEN MOT TAJOURA

KLOCKAN 23.30 DEN 2 JULI anföll flyg från *Khalifa Haftars* LNA förvaret Tajoura, som ligger 16 kilometer utanför huvudstaden Tripoli. Enligt FN fanns omkring 600 migranter och flyktingar i förvaret. Över 50 personer dödades vid anfall. Enligt LNA var målet för attacken ett vapenlager som fanns i anslutning till förvaret. Regeringen i Tripoli anklagade Förenade arabemiraten, som stödjer LNA, för att ha utfört flygattacken.

FN:s människorättschef **Michele Bachelet** sade att anfall kunde vara en krigsförbrytelse. Ett utkast till resolution från Storbritannien, där FN:s säkerhetsråd skulle ha fördömt attacken och uppmanat till vapenvila, stoppades dock då USA inte ställde sig bakom.

KORT OM FLYKTINGVÅGEN

■ 2018 anlände sammanlagt 117 350 personer till Europa över Medelhavet. År 2015 var den siffran 1 011 712.
■ De senaste åren har tre fjärdedelar av alla afrikanska migranter som landstigit i Italien passerat Niger.
■ EU har på senare år ingått en rad avtal och samarbeten med länder längs migrationsrutterna. Förutom engagemang i Niger, samarbetet med Libyens kustbevakning och Turkiet-avtalet finns även långtgående avtal med Marocko och samarbeten med bland andra Sudan, Egypten, Tchad, Mali, Mauretanien och Tunisien.

kom den där stora metallbiten flygande. Den landade mitt ibland oss, vi grät och skrek på hjälp: ”vi dör, vi dör”, berättar 24-åriga Selimat från Nigeria.

FN:s flyktingorgan UNHCR har återkommande vädjat om att ingen som stoppas till havs ska behöva skickas tillbaka till Libyen, och kräver att fängslade migranter ska släppas och evakueras från kaoset. Men trots bomben fortsätter Tajoura att fyllas på. På madrasser i ett hörn sitter en grupp unga kvinnor och håller om varandra och gråter. De greps av libysk kustbevakning utanför kuststaden Benghazi bara två dagar tidigare. Artonåriga *Fatima Fofana* från Guinea är gravid och håller sig om magen.

– Jag började kräkas när jag försökte dricka, jag har inte vågat dricka vattnet här på ett dygn nu. Vet du vad som kommer att hända med oss? frågar hon.

Tvåbarnsmamman *Aïcha* från Sierra Leone vankar fram och tillbaka på stengolvet.

– Jag ville ge mina barn en framtid, men allt lidande var för ingenting – nu sitter vi fast här istället, säger hon och torkar ilsket tårarna ur ögonen med sin solkiga slöja.

Utanför på gården har en grupp män samlats i väntan på att få träffa en läkare. En sydsudanesisk man som är rädd för att säga sitt namn, håller ett öga på vakten som står i bakgrunden.

– Vi måste lyda allt de säger, annars slår de oss, jag tvingades följa med soldater och

rengöra en stor kulspruta häromdagen, säger han tyst.

Han greps på havet för ett år och sju månader sedan. Det finns de som har suttit där längre än så.

– Vi är sjuka och får bara mat en gång om dagen, men det är inte det värsta just nu.

Vi befinner oss i en krigszon, jag vet ärligt talat inte om vi kommer att överleva detta, säger han.

En eritreansk kille instämmer:

– Vi sover inte om nätterna, vi ligger bara och lyssnar på striderna och försöker höra om de kommer närmre.

Mindre än en månad senare slår två nya bomber ner i Tajoura. Portarna är låsta, fångarna chanslösa. De officiella siffrorna säger över 50 döda, varav flera barn, och över 130 skadade.

”Föreställ dig – de var inlåsta där, de koktes som i en kastrull”, skriver den eritreanske killen som hade så svårt att sova, när vi till slut får kontakt.

”Jag är okej, tack vare Gud, men vi är i en fruktansvärd situation”.

Efter ett par dygn under bar himmel evakueras han och andra överlevande till

ett center som administreras av UNHCR. Där sitter de sedan, i väntan på att något land ska erbjuda sig att ta emot dem.

Det går trögt.

”Min vän, jag är mycket stressad, vi hör fortfarande bomber om nätterna”, skriver han.

Under tiden tvättas blod och likdelar bort från gårdsplanen och nya migranter låses in i hangarerna som står kvar. Trycket är hårt. Över 5 000 personer har räddats eller gripits till havs av libysk kustbevakning hittills i år.

De måste göras av någonstans. ■■■

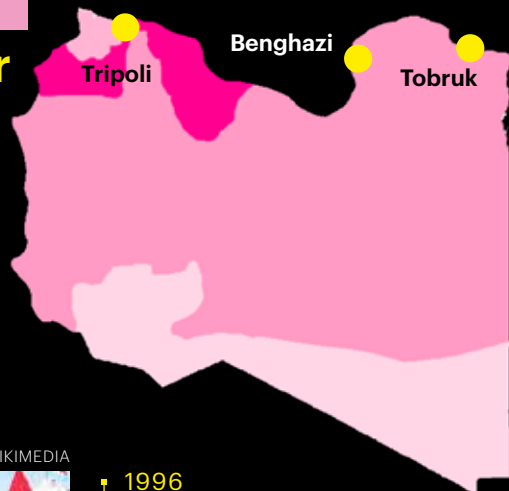
EFTER ANFALLET. Förvaret i Tajoura flygbombades på kvällen den 2 juli. Över 50 personer dödades.

FOTO: HAZEM AHMED/AP/TT

Libyen – år av strider

Hösten 2011 störtades Khadaffis regim i Libyen. Idag har landet två regeringar och ett otal miliser som fortsätter strida om makten och kontrollen över oljan med stöd av bundsförvanter i omvärlden.

TEXT: ULF B ANDERSSON GRAFIK: LOTTA LUNDIN

1911

KRIG MELLAN

Osmanska riket och Italien som slutar med att de tre provinserna (Vilayet) Tripolitanien, Cyrenaika och Fezzan 1912 blir en italiensk koloni som 1934 får namnet Libyen.

FOTO: LOMBARDI HISTORICAL COLLECTION/WIKIMEDIA

MAKTSKIFTE. Vykort som skildrar segern 1912 i italiensk-turkiska kriget då Libyen blev italienskt.

1923

UPPROR STARTAR mot det italienska styret under ledning av Omar al-Mukhtar. Italien svarar med brutala metoder men först sedan Omar Al-Mukhtar 1931 har tillfångatagits och avrättats krossas upproret. Många libyer sätts i italienska koncentrationsläger.

1977

KHADAFFI PROKLAMERAR en "folkets revolution". Revolutionskommittéer ska styra landet och Khadaffis "Gröna bok" blir obligatorisk.

1969

KUNG IDRIS störtas och överste Muammar Khadaffi tar makten. Han stänger de militärbaser USA och Storbritannien har i Libyen.

1951

FN:S GENERALFÖRSAMLING beslutar att Libyen ska bli självständigt.

1551

LIBYEN BLIR en del av Osmanska riket.

FRITT LAND. Kung Idris 1951.

FOTO: WIKIMEDIA

1996

FÄNGELSEMASSAKERN i Abu Salim. Det har uppskattats att över 1 000 fångar döddes av säkerhetsvakter men mycket är fortfarande oklart. Massakern var en av orsakerna till protesterna i februari 2011.

Pan Am Flight 103. FOTO: WIKIPEDIA

1988

ETT PASSAGERARPLAN sprängs i luften ovanför den skotska byn Lockerbie. 270 personer dör och Libyen anklagas. FN inför sanktioner 1992 med krav på att de utpekade libyerna utlämnas. 2003 betalar Libyen ut kompensation till drabbade familjer och sanktionerna hävs sedan Libyen tagit på sig skulden.

1986

USA BOMBAR Libyen, 101 personer dödas. Bland dödsoffren finns Khadaffis adoptivdotter. Bombanfallen är en hämnd för en bombattack mot ett diskotek i Västberlin där Libyen anklagas.

VEM STÖDJER VEM?

GNA

GOVERNMENT OF NATIONAL ACCORD, regeringen i Tripoli som erkänns av FN. Leds av premiärminister **Fayez al-Sarraj**.

- Italien
- Turkiet
- Qatar

LNA

LIBYAN NATIONAL ARMY, leds av krigsherren **Khalifa Haftar** som kontrollerar stora delar av östra och centrala Libyen. LNA stöds av "regeringen" i Tobruk.

- Saudiarabien
- Egypten
- Förenade arabemiraten
- Ryssland
- Frankrike
- Jordanien
- Sudan

USA samarbetar med GNA men president **Donald Trumps** telefonsamtal den 15 april med Khalifa Haftar har tolkats som att USA kan vara på väg att byta sida. USA och Ryssland stoppade också i april en resolution i FN:s säkerhetsråd.

SEGER. Rebeller i Libyen jublar över att Bani Walid 17 oktober 2011 har erövrats från Khadaffis styrkor.

FOTO: MAGHAREBIA/WIKIMEDIA

FOTO: JIM WATSON/AFP/TT

GODA VÄNNER. Tony Blair besöker Muammar Khadaffi.

2011

DEN 15 FEBRUARI öppnar säkerhetsstyrkor eld mot en demonstration i Benghazi. Snart utbryter ett väpnat uppror mot Khadaffis regim på flera håll. Uppgifter cirkulerar om massaker på demonstranter. Sanktioner införs av FN liksom ett vapenembargo. Den 17 mars antar FN:s säkerhetsråd resolution 1973 med 10 röster mot noll. Ryssland, Kina, Indien, Brasilien och Tyskland lägger ner sina röster. En flygförbudszon införs och "alla till buds stående medel" ska användas för att skydda civila. 14 Nato-länder, liksom Sverige, Jordanien, Qatar och Förenade arabemiraten, genomför uppdraget.

En rad västländer och arabländer skickar också vapen och specialstyrkor för att stödja rebellerna.

Bägge sidor anklagas för krigsbrytelser under inbördeskriget som är slut i oktober 2011. Då infångas Muammar Khadaffi och mördas av en rebellstyrka.

2003

LIBYEN MEDDELAR att alla program för att utveckla massförstörelsevapen ska upphöra. Efter det återupptas förbindelserna med västländer. Den brittiske premiärministern Tony Blair besöker Libyen i mars 2004.

2008

ITALIENS PREMIÄRMINISTER Silvio Berlusconi ber om ursäkt för Italiens agerande under kolonialismen och skriver under investeringsavtal som kompensation. USA:s utrikesminister Condoleezza Rice reser till Libyen och säger att relationerna nu går in i en "ny fas".

2019

MEDAN FN:S generalsekreterare António Guterres är i huvudstaden Tripoli för att uppmana till en nationell försöningskonferens inleder LNA den 4 april en offensiv mot Tripoli. Striderna i västra Libyen fortsätter i flera månader och enligt FN-organet WHO dödas 1093 personer, varav 106 var civila.

FN:s sändebud Ghassan Salamé försöker i augusti förgäves samla de stridande till en konferens för att organisera val.

Den 26 september genomför flyg från USA för tredje gången på en vecka anfall mot IS i södra Libyen.

2015

ISLAMISKA STATEN, IS, växer. Halshuggningen av 21 koptiska egyptiska gästarbetare på en strand väcker avsky. Egyptiskt flyg bombar IS.

FRIANDE DOM ÖVERKLAGAS

FOTO: OSCAR RIVERA/AFP/TT

FRIAD. Evelyn Hernández friades den 19 augusti för mord.

EL SALVADOR. Den 19 augusti friades Evelyn Hernández från anklagelsen om mord i samband med att hon 2016 födde ett dödfött barn på en utomhuslatrin i familjens hem. Hon var 16 år när hon våldtogs av gängmedlemmar och hade inte förstått att hon var gravid. Hon dömdes 2017 till 30 års fängelse för överlagt mord men frigavs den 15 februari då Högsta domstolen beslutade om ny rättegång.

Den 19 augusti frikändes hon men den 6 september meddelade åklagarsidan att den friande domen har överklagats. IIII

FOTO: DEDI SINHAJI/EPA/TT

STUDENTUPPROR. Runt om i Indonesien har studenter protesterat mot förslaget om en ny brottsbalk. Här är en student i staden Medan på Sumatra.

Presidenten tvingas backa

INDONESIEN. President Joko "Jokowi" Widodos första period som president avslutades med de största protesterna Indonesien har upplevt sedan 1998, då diktatorn Suharto tvingades avgå efter att ha suttit vid makten sedan 1965. Den här gången var det studenter som i landsomfattande demonstrationer protesterade mot föreslagna förändringar i landets brottsbalk.

Amnesty i Indonesien protesterade mot massivt övervåld från polisen mot studentprotesterna. Amnesty medger att vissa av de protesterande vandaliserade och förstörde privat och offentlig egendom och kastade sten mot poliser. Amnesty observerade protesterna i huvudstaden Jakarta och Usman Hamid, Amnestys chef i Indonesien, konstaterade att övervåld hade använts. Minst 242 demonstranter hade ska-

dats, liksom tre journalister. – Detta måste utredas, liksom uppgifter om tortyr mot gripna, sade han.

Protesterna tvingade Joko Widodo att backa och begära att parlamentet ska skjuta upp behandlingen av lagförslaget. Den 20 oktober ska han svåras in som president för en andra period efter valsegern i våras. – Jokowi's uppskov efter protesterna betyder dock mycket lite om han inte kan förmå sin styrande koalition att säga nej till lagförslaget, sade Andreas Harsono, Indonesienutredare på Human Rights Watch. Annars riskerar presidentens vision om ett moderniserat och öppet land gå förlorat.

Indonesien är världens folkrikaste muslimska land och konservativa krafter har länge arbetat för nya lagar som ska begränsa människors friheter.

I två decennier har en översyn pågått av Indonesiens brottsbalk, som härstammar från tiden före 1949 då Indonesien var en nederländsk koloni. I september skulle en ny brottsbalk läggas fram för beslut i parlamentet vilket ledde till protesterna. I fortsättningen ska det bli straffbart med sex utanför äktenskap. Det skulle för första gången i landets historia göra samkönat sex till ett brott och ett heteropar som bor ihop utan att vara gifta kan dömas till sex månaders fängelse. Aborträtten ska begränsas och kvinnor riskerar fyra års fängelse. Information om preventivmedel ska inskränkas. Hädelselagen föreslås skärpas och "svart magi" ska bli brottsligt. Spridande av marxism-leninism ska enligt förslaget ge fyra års fängelse. IIII

ULF B ANDERSSON

MÅNGA DÖDA I PAPUA

INDONESIEN. I den indonesiska provin- sen Papua utbröt våldsamma konfrontationer i september och Amnesty beskrev den 23 september som en av de blodigaste dagarna i Papua på 20 år. Telefon- och internet-förbindelser med staden Wamena har begränsats och mycket är fortfarande oklart. Indonesisk polis har officiellt uppgett att 31 personer har dödats men det kan vara många fler, rapporterade The Guardian den 28 september. Polisen uppger att de flesta dösoffren var migranter från andra delar av Indonesien. Ögonvittnen i Wamena hävdar att polis ska ha öppnat eld mot papuaner och att 16–20 personer dödades på gatan.

Oroligheterna började när en migrantlärare ska ha kallat en papuansk elev "apa". Tusentals studenter i Wamena gick ut på gatorna i protest och delar av staden ska ha satts i brand. Tusentals migranter ska enligt Jakarta Post ha lämnat staden medan papuaner söker säkerhet i byar utanför staden.

Området, som tidigare utgjorde Nederländska Nya Guinea, sattes 1962 under FN-styre och invånarna utlovades en folkomröstning. 1969 godkände dock FN att Indonesien hade handplockat en församling på 1 025 personer som begärde att Västpapua skulle bli en del av Indonesien. Konflikten har fortsatt och det finns fortfarande många papuaner som ser Indonesien som en ockupationsmakt och stödjer ett självständigt Västpapua. IIII

"Grotesk aktion mot schaman"

Amnestys Rysslandschef Natalia Zviagina krävde den 19 september att den siberiske schamanen Aleksandr Gabyshev omedelbart släpps av polisen. Schamanen inledde i mars en 800 mil lång vandring från Jakutien till Moskva där han 2021 ska utnyttja magiska krafter för att störta president Vladimir Putin. Beväpnade och maskerade poliser stormade Aleksandr Gabyshevs tältläger nära byn Vydrino och förde bort honom.

OLA BINI KVAR I ECUADOR

ECUADOR. Den 11 april greps den svenske programutvecklaren och internet-aktivisten Ola Bini i Ecuador för påstått samarbete med Julian Assange, grundare av Wikileaks. Han satt först häktad men är sedan i juni fri med restriktioner men tillåts inte lämna Ecuador. Han har bland annat anklagats för dataintrång. Den 26 augusti riktade Amnesty kritik mot Ecuadors behandling av Ola Bini.

– Ola Binis fall visar på en allvarlig inkonsekvens i Ecuadors rättssystem. Attacker mot människorättsförsvarare kan fortgå utan att någon straffas, men ogrun-

dade anklagelser mot människorättsförsvarare utreds däremot omedelbart, sade Fernanda Doz Costa, biträdande Amerikachef vid Amnesty International.

Den 6 september protesterade Amnesty mot att riksåklagaren gjort en råd mot Fabián Hurtado, expertvittne för Ola Bini, och beslagtagit elektronisk utrustning. Amnesty uttryckte stark oro för möjligheterna att Ola Bini kan få en korrekt rättegång. IIII

Ola Bini

FOTO: WIKIMEDIA

"VÄLKOMMET BESKED"

SVERIGE. Svenska Amnesty välkomnade den 12 augusti beskedet att den svenska regeringen avser att, tillsammans med Sametinget, sätta upp en samisk sanningskommission. Beskedet gavs av Helene Öberg, statssekreterare på Kulturdepartementet, i samband med ceremonin i Lycksele då samiska kvarlevor återbördades från svenska museer på den internationella urfolksdagen, den 9 augusti.

– Sverige har stött och uppmuntrat sanningskommissioner i andra delar av världen. Nu är det äntligen dags att städa på den egna bakgården, sade svenska Amnesty. IIII

UTSATT. Georgetta tigger utanför Willys i Eskilstuna. Under gårdagen blev hennes läger vandaliserat. "Jag är rädd", säger hon.

FÖRBUD

eller INTE FÖRBUD

– *det är frågan*

*Eskilstuna kommun har infört krav på tillstånd för att tigga. Samtidigt driver svenska Amnesty kampanj för att EU-medborgarnas mänskliga rättigheter ska tas tillvara. Frågan om utsatta EU-medborgare som tigger **splittrar både kommuner och politiska partier.***

TEXT: JENNIE AQUILONIUS FOTO: YLVA SUNDGREN

Den sista varma höstsolen lyser över Fristadstorget framför Stadshuset i Eskilstuna. Det här är ett av nio områden där det sedan den 1 augusti krävs tillstånd för att tigga, eller bedriva passiv pengainsamling som det kallas i de lokala ordningsföreskrifterna. På en gul stol sitter *Jimmy Jansson*, socialdemokrat och kommunstyrelsens ordförande i Eskilstuna. Han har drivit igenom förslaget, tillsammans med Moderaterna och Centerpartiet.

Jimmy Jansson berättar att utsatta EU-medborgare har befunnit sig i en svår situa-

tion i Eskilstuna i runt tio år. Han beskriver situationen som en humanitär katastrof, där människor tvingas be på sina bara knän och sedan sova i en skogsdunge utan värme och vatten. Under den här tiden har hemländerna inte tagit ett större ansvar för sina medborgare och kommunerna har inte heller fått något uppdrag, eller några pengar, från regeringen för att öppna sina välfärdsystem, till exempel genom boenden.

– Vi valde den här tillståndsformen av humanistiska skäl. Det tvingar fram en kontakt med samhället och vi får koll på vilka

För tiggeriförbud.

Emot tiggeriförbud.

”Det tvingar fram en kontakt med samhället och vi får koll på vilka människorna är.”

JIMMY JANSSON, socialdemokrat, ordförande kommunstyrelsen, Eskilstuna

”Det handlar om en mänsklig frihet och rättighet, att, som en sista utväg, be om hjälp.”

MARIA CHERGUI, gruppleddare Vänsterpartiet, Eskilstuna

ESKILSTUNAS TILLSTÅNDSKRAV

Tillståndet utfärdas av polisen, som har bestämt att det gäller i tre månader och kostar 250 kronor. Den 12 september hade tolv ansökningar kommit in och åtta blivit beviljade. Polisen har rapporterat fyra brott mot kravet om tillstånd.

människorna är, var de befinner sig och hur de mår. Det har vuxit fram en situation som är totalt oreglerad, i ett land som annars är så reglerat att du nästan behöver tillstånd för att lägga av en fjärt i det offentliga rummet, säger han.

Samtidigt är syftet med tillståndskravet också att göra det svårare för människor att tigga. Jimmy Jansson hoppas att det ska leda till en diskussion om andra alternativ. Det skulle till exempel kunna vara att privatpersoner skänker pengar till frivilligorganisationer, att regeringen jobbar hårdare i EU för att sätta press på hemländerna eller att

Sida arbetar med insatser i byar i Rumänien och Bulgarien.

rågan om hur kommunerna ska hantera utsatta EU-medborgare diskuteras över hela landet och skär rakt igenom partier. Diskussionen fick ny fart i december 2018, då moderatstyrd Vellinge i Skåne fick ja från högsta förvaltningsdomstolen till att införa tiggeriförbud.

De som vill ha förbud eller tillståndskrav menar att tiggeri inte är människovärdigt, skapar otrygghet och inte är lösningen på fattigdom. Motståndsläget anser att tiggeriförbud handlar om att förbjuda fattiga människor att be om hjälp och försätter dem i en än mer utsatt situation.

– Det handlar om en mänsklig frihet och rättighet, att, som en sista utväg, be om hjälp. På vilket sätt stör en fattig människas ordningen? Det är absurd! säger *Maria Chergui*, gruppleddare för Vänsterpartiet i Eskilstuna.

Hon vill hellre se trygga sovplatser, som till exempel Göteborg har ordnat. Då måste kommunen skjuta till mer pengar och staten behöver bidra med en stödpott till kommunerna, för att de ska kunna hjälpa utsatta EU-medborgare, menar Maria Chergui.

n lång reva löper över den blåvita tältduken. Kameran sveper över det vandaliserade lägret i ett skogsparti i Eskilstuna. Nedrivna tält. Kläder spridda över marken. Någon har hållt rapsolja på täckena. Georgetta visar filmen på en mobil med sprucken skärm. Attacken skedde dagen innan, när hon och de andra var inne i stan för att tigga och panta burkar. – Jag är rädd, säger hon.

Tomas Lindroos, direktor på Eskilstuna Stadsmission, berättar att hot, trakasserier och våld mot gruppen har ökat markant under de månader som gått sedan förvaltningsrätten gav grönt ljus för tillståndskravet. Bland annat försöker privatpersoner köra bort EU-medborgare som tigger eller kräver att få se deras tillstånd, saker som bara polisen har rätt att göra.

Tomas Lindroos

– Det blir okej att hata den här målgruppen, människor tar lagen i sina egna händer, säger han.

Eskilstuna Stadsmission uppskattar att omkring 30–40 utsatta EU-medborgare befinner sig i kommunen. De flesta är romer från Rumänien och kommer från samma by. Stadsmissionen hjälper dem som vill att fylla in ansökan om tillstånd, men betalar inte ansökningsavgiften. Många som kommer hit är analfabeter och Stadsmissionen jobbar bland annat

med att lära dem bokstäver och klockan.

en soffa sitter paret *Nicolai och Georgiana*. De har kommit till Eskilstuna under fyra år. Hemma i Rumänien tar mormor och morfar hand om de fyra barnen som är mellan nio och femton år. Nicolai säger att de får 200 svenska kronor i barnbidrag varje månad, men det räcker inte långt. Georgiana berättar att barnen måste ha nya, rena

FÖR BARNENS SKULL. Paret Georgiana och Nicolai kommer från Rumänien. De är i Eskilstuna för att samla ihop pengar så att deras barn ska kunna gå i skolan.

OMDEBATTERAT. Vi har alltid haft ett ambivalent förhållande till tiggeri, enligt forskaren Erik Hansson. När en främmande människa ber oss om ett ekonomiskt bidrag utan motprestation ställs vi inför ett moraliskt dilemma.

kläder och skolmaterial, annars är de inte välkomna i skolan.

– Jag får inga pengar från något jobb, från socialen eller liknande. Om jag inte tigger här i Sverige får jag inte ihop pengar till barnens skolgång, säger hon.

Diskussionen om tiggeriförbud och tillstånd i Sverige är inte ny. Det första tiggeriförbudet kom redan på 1500-talet, berättar Erik Hansson, forskare i kulturgeografi vid Uppsala universitet. På 1600-talet införde Stockholm till exempel tiggartilicens där bara stadens egna

fattiga fick be om pengar. Den så kallade tiggargubben, en ordningsman, jagade bort alla som inte hörde hemma i Stockholm. Fram till att Sverige fick en nationell socialpolitik i början av 1900-talet skulle varje socken ansvara för sina egna fattiga, och de som inte tillhörde grannskapet fördrevs.

Erik Hansson

Erik Hansson har också studerat svenskarnas syn på tiggeri genom att bland annat göra intervjuer och gå igenom tidningsartiklar.

”Vi försöker prata om deras inneboende värdighet och rättigheter som människor.”

JOHANNA WESTESON, sakkunnig i diskrimineringsfrågor, Amnesty

Slutsatsen i hans avhandling ”*Det känns fel*”. Om det svenska samhällets reaktioner på närvaron av tiggande EU-medborgare 2014-2016” är att vi mår dåligt av att se fattiga människor. Vi ställs ofrivilligt inför ett personligt moraliskt dilemma – att stötta eller inte stötta den som ber om hjälp. Det väcker en mängd känslor, från medlidande till irritation.

– Ängesten kan då projiceras på personen som tigger; eftersom den väcker en ond känsla måste det vara en ond person. Det finns en återkommande trend i historien att misstänkliggöra människor som tigger, särskilt romer, att de egentligen inte är fattiga utan tjuvar och bedragare, säger Erik Hansson.

Tiggeritillstånd och förbud blir då ett sätt för politiker att visa sig handlingskraftiga och befria människor från det ångestframkallande mötet, fortsätter han. Men förespråkarna förklarar aldrig vad som ska hända med de fattiga människorna sedan. Själv vill Erik Hansson se nationella strukturella åtgärder för fattigdomsbekämpning, till exempel enligt Amnestys rekommendationer.

kampanjen ”Också människa” driver Amnesty krav på att utsatta EU-medborgares mänskliga rättigheter ska tillgodoses i Sverige. Det handlar om tillgång till tak över huvudet, vatten, sanitet och sjukvård. Kampanjen grundar sig på Amnestys rapport ”*A Cold Welcome*”, som publicerades i november 2018. Den visar att utsatta EU-medborgare lever under svåra förhållanden i Sverige och att deras rättigheter kränks. Organisationen vill också stoppa tiggeriförbuden.

På Amnestys huvudkontor i Stockholm upplever Johanna Westeson, sakkunnig i diskrimineringsfrågor, att retoriken var mer välvillig och solidaritetshandlingarna fler runt år 2014, när utsatta EU-medborgare började komma hit i större antal. Men de senaste två åren har tonen blivit hårdare. Gruppen reduceras till tiggare som stör ordningen, att de är ett samhällsproblem för Sverige och borde åka hem.

– Vi försöker i stället prata om deras inneboende värdighet och rättigheter som människor och vilka statens skyl-

+ SAMFÖRSTÅNDSAVTAL

SEDAN 2015 HAR Sverige ett samförståndsavtal för kunskapsutbyte med Rumänien. Syftet är att utbyta erfarenheter och kunskap för att förbättra livet för utsatta. I avtalet finns fyra fokusområden: barns rättigheter, jämställdhet, välfärd och social omsorg. Sedan 2016 finns ett liknande avtal med Bulgarien.

Den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare har också ett internationellt samordningsansvar. Syftet är att ”bidra till alternativa, mer långsiktiga lösningar på hemorten för utsatta EU-medborgare”.

+ KOMMUNER SOM BEGRÄNSAT

Förbud

- Bromölla
- Katrineholm
- Staffanstorps
- Sölvesborg
- Trelleborg
- Vellinge

Tillstånd

- Eskilstuna
- Munkedal

Planerar begränsning

- Båstad
- Danderyd
- Ekerö
- Kungsbacka
- Lidingö
- Skurup
- Täby

digheter är gentemot dem, säger hon.

Johanna Westeson är överväldigad över det stora engagemang som medlemmar och sympatisörer har visat i kampanjen. Ännu syns inga nya långtidshärbärgen, där utsatta EU-medborgare får bo under en längre tid, till, men Johanna Westeson menar att arbetet är långsiktigt.

Hon upplever redan att fler pratar om utsatta EU-medborgare som rättighetsbärare. Amnesty har också haft möten med Polisen, framför allt Stockholmspolisen fick kritik i rapporten för att på oklara grunder köra bort människor som tigger. Polismyndigheten arbetar nu för att ta fram ett rättsligt ställningstagande för hur ordningslagen ska tolkas i förhållande till människor som tigger.

Mats Engman, projektledare för kampanjen, berättar att nästa steg är att driva frågan om vård. I dag faller utsatta EU-medborgare ofta mellan stolarna och får själva stå för hela vårdkostnaden.

– Vi vill att regeringen ska göra klart att rätten till vård omfattar alla. De nuvarande reglerna kan tolkas på det sättet redan i dag, det gör till exempel Region Jämtland Härjedalen. Men i andra delar av landet

VÅRD

ALLA MÄNNISKOR HAR RÄTT TILL omedelbar vård i Sverige om de behöver det. Men reglerna för betalning ser olika ut. Personer från andra EU-länder, som kan bevisa att de har en sjukförsäkring i sitt hemland, till exempel genom det europeiska sjukförsäkringskortet, har rätt till nödvändig vård till vanliga patientavgifter i Sverige. Det förekommer att utsatta EU-medborgare saknar sjukförsäkring i sitt hemland och de omfattas då inte av den här EU-förordningen.

Enligt lagen om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd har bland annat papperslösa rätt till vård som inte kan vänta till kraftigt subventionerat pris. Men eftersom utsatta EU-medborgare har rätt att vara i Sverige omfattas de inte av den lagen. Enligt förarbetena är det dock inte uteslutet att lagen i enstaka fall kan tillämpas på medborgare i EU. Det framgår inte av lagtexten när den tillämpningen är aktuell.

”Var går gränsen för ett lands ansvar för att lösa ett annat lands fattigdomsproblematik?”

JONAS MELINDER, utvecklingsledare, Länsstyrelsen

fattas beslutet från fall till fall, säger Mats Engman.

Jonas Melinder är utvecklingsledare på Länsstyrelsen i Stockholm, som har ett regeringsuppdrag om nationell samordning för utsatta EU-medborgare. Han upplever att kommunerna famlar.

– Den politiska kompassen snurrar vilset just nu. Kommunerna vill att regeringen ska tala om vad de har för skyldigheter gentemot utsatta EU-medborgare, säger han.

Däremot är Jonas Melinder skeptisk till vissa delar i Amnestys kampanj. Ingen är till exempel tvingad att sova utomhus, menar han. På vissa platser finns härbärgen där människor får bo några nätter i taget, det går att hyra plats på en camping för en mindre summa och socialtjänsten är skyldig att avvärja akuta nödsituationer, det kan

vara genom ett par natters övernattnings och hjälp att ta sig hem. Frågan är bara vad ett akut nödbistånd är, här gör kommunerna olika tolkningar, säger Jonas Melinder. Du är inte heller hemlös för att du har ditt hem i ett annat land, tillägger han.

Jonas Melinder och den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare, Claes Ling-Vannerus, har gjort flera resor till Rumänien och Bulgarien. Jonas Melinders bild är att det sker förbättringar. Det finns socialbidrag och bidrag för att värma upp hus, minimilönen har höjts och myndigheterna gör arbetsmarknadspolitiska åtgärder. På den senaste resan besökte de fem regioner där de träffade bland annat politiker och socialtjänst.

– De berättar att de försöker vara ute och förankra tillgängliga arbetstillfällen, berättar han. Men det är fortfarande mer attraktivt att åka till Sverige. De vill att vi ska motivera de vuxna att vara kvar hemma med sina barn. På en ort berättade kommunen och polisen till exempel om en äldre kvinna som hade hand om ett 25-tal barn, och de blir snabbt föremål för andra personer som utnyttjar dem till brott och prostitution. Skolgången blir snabbt nedprioriterad.

Jonas Melinder anser att Sverige redan tar ett stort ansvar för utsatta EU-medborgare. Det sker genom hjälporganisationer, privatpersoner som skänker pengar, direktkontakter med hemländerna och landets bidrag till EU.

– Vi måste ställa oss frågan: var går gränsen för ett lands ansvar för att lösa ett annat lands fattigdomsproblematik? Uppenbarligen är vi så vänliga och generösa att människor väljer att åka hit, konstaterar han.

Vägen framåt, menar Jonas Melinder, är att jobba mer via EU. Det är viktigt att följa upp vart EU-medlen tar vägen och han tycker även att EU-bidragen på tre är är alldeles för korta för att skapa långsiktigt förändring.

Johanna Westeson på Amnesty tycker att svaret om tak över huvudet är märkligt.

Hon berättar att det på många håll i Sverige inte finns härbärgen för utsatta EU-medborgare. Camping är inte heller billigt för den som inte har pengar till mat, fortsätter hon, och i flera fall har utsatta EU-medborgare inte tillåtits att campa även när de kunnat betala för sig. Hon menar också att Jonas Melinders resonemang är problematiskt:

– Det blir en idé om lycköskare som borde ta sig i kragen och stanna hemma och ta hand om sina barn. Det är ett stigmatiserande och farligt sätt att prata. De människor som vi har talat med är här eftersom de inte ser hur de ska kunna försörja sig och sina barn hemma i Rumänien.

Den förra nationella samordnaren, Martin Valfridsson, var först emot ett tiggeriförbud, men vände i frågan 2017. Anledningen var den norska dokumentären "Lykkelandet" (också visad i SVT) om människor som i Bergen tvingades tigga av ett kriminellt nätverk.

I Sverige är människohandel för tiggeri ärendamål och sexuella ärendamål de två utnyttjandeformer som polisen arbetar mest med, berättar Kajsa Wahlberg vid polisens

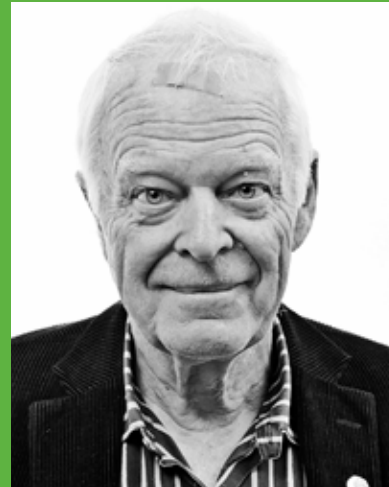

TIGGERIFÖRBUD OCH TILLSTÅNDSKRAV

FRÅGAN OM FÖRBUD MOT eller tillståndskrav för tiggeri har fått stor uppmärksamhet under det senaste året. Frågan orsakar splittring både mellan och inom partier. Först ut med tiggeriförbud var moderatstyrda Vellinge, som efter att ha fått nej från länsstyrelsen, kammarrätten och förvaltningsdomstolen till slut fick ja från högsta förvaltningsdomstolen i december 2018. På riksplanet vill Moderaterna däremot ha ett nationellt tiggeriförbud. Flera kommuner kikar också nyfiket mot Eskilstuna, som var först i landet med tillståndskrav. Den lokala ordningsstadgan kräver nu tillstånd för passiv pengainsamling på nio platser i kommunen. Norrköping var på väg att rösta igenom en liknande modell, men Socialdemokraterna backade efter stark intern kritik.

UTANFÖR SAMHÄLLET. Romer i Rumänien utanför sina tält i slutet av 1930-talet. FOTO: BUNDESARCHIV

”Om vi förbjuder deras närvaro här stigmatiserar vi dem inte bara i Sverige utan även i hemländerna.

THOMAS HAMMARBERG,
riksdagsledamot

längre och därmed får mer tid på oss att utreda, säger hon.

De som tigger får också in mindre pengar än tidigare. Kajsa Wahlberg menar att det kan bero på att färre har kontanter idag eller på att folk har blivit osäkra på vart pengarna går. Det har lett till att fler kvinnor som tigger också utnyttjas för prostitution. Hon tror att ett tiggeriförbud skulle kunna påverka människohandeln, eftersom antalet möjliga offer skulle minska.

Vinden har blivit kyligare och hösten känns i luften utanför riksdagen i Stockholm. Thomas Hammarberg väntar på trappan. Han är socialdemokratisk riksdagsledamot, var Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter åren 2006–2012 och ordförande för den svenska regeringens utrednings-

BUNDSFÖRVANTER. Rumäniens diktator Ion Antonescu och Adolf Hitler när Rumänien den 23 november 1940 ansluter sig till Axelmakterna. FOTO: LIBRARY OF CONGRESS

MINNESMONUMENT. Den 8 augusti 2015 avtäcktes ett minnesmonument i Rumäniens huvudstad Bukarest för att hedra de romer som dog under Porajmos. Förtiteln av romer under andra världskriget. Många romer i Rumänien deporterades till läger i Transnistrien och det beräknas att minst 19 000 personer dog. FOTO: BOGDAN CRISTEL/EPA/TT

kommitté Kommissionen mot antiziganism 2014–2016.

För att förstå frågan om tiggeri och utsatta EU-medborgare måste vi först se att den i huvudsak handlar om romer, eftersom de flesta som kommer hit är romer, säger han. Anledningen till att de tvingas ut från sina hemländer är antiziganism, djupt rotade fördomar mot romer.

Ända fram till mitten av 1800-talet var romerna slavar i Rumänien. Under andra världskriget bestämde den fascistiska regimen att den skulle göra sig av med romerna. De förvisades österut och hälften avled av påfrestningarna. När de överlevande fick återvända fanns de stigmatiserande fördomarna kvar.

– Det är denna antiziganism som driver fram fattigdomen och skapar spärar för barnens skolgång. Arbetslösheten är skyhögt, boendeförhållandena urusla och hälsoläget katastrofalt. Sjukvården fungerar också mycket illa för de fattiga romerna, säger Thomas Hammarberg.

Thomas Hammarberg menar att EU äntligen har börjat ta frågan om romernas situation på större allvar. Det finns nu ett visst tryck för att situatio-

nen i Rumänien och Bulgarien måste förändras. Fonderna som ska hjälpa länderna att bekämpa fattigdomen distribueras bättre, är mer träffsäkra och med mindre korruption. Men det går för långsamt. Det är viktigt att Sverige fortsätter driva frågan med tyngd i EU, tycker han. Det vi kan göra här hemma är att behandla dem som medmänniskor och sätta stopp för hatbrotten.

– Jag har inte träffat någon bland dem som vill tigga, de vill få ett jobb. Men utan utbildning och det svenska språket är det svårt. Frivilliga grupper har emellertid ställt upp och organiserat vuxenutbildning och enklare jobb, som till exempel bärplockning, för dem.

Thomas Hammarberg är mycket kritisk till den socialdemokratiska kommunledningen i Eskilstuna. Att påstå att tillståndskrav och tiggeriförbud är till för de fattiga människornas egen skull är hyckleri, menar han.

– Om vi förbjuder deras närvaro här stigmatiserar vi dem inte bara i Sverige utan även i hemländerna. Då kommer de antiziganistiska krafterna på yttersta högerkanten att säga: ”Titta, de är så hopplösa att till och med det liberala Sverige måste förbjuda dem”, säger han. ■■■

+ UTSATTA EU-MEDBORGARE I SVERIGE

ENLIGT POLISEN fanns det under 2018 drygt 4800 utsatta EU-medborgare som tiggde i Sverige. Antalet har varit detsamma de senaste tre åren, 2015 uppskattade polisen att det handlade om 4700 personer. De flesta kommer från Rumänien och Bulgarien. Som en del av den fria rörligheten har alla EU-medborgare som har giltiga id-handlingar rätt att bosätta sig i ett annat EU-land i tre månader utan att registrera sig hos landets myndigheter.

+ ANMÄLNINGAR OM MÄNNISKOHANDEL FÖR TIGGERIÄNDAMÅL

År	2016	2017	2018	2019 (första halvåret)
Vuxna	27	27	20	4
Barn	6	13	16	8

FÖRORENAT. Gruvkomplexet Trepça i Mitrovica. Marken framför fabriken är förgiftad av bly. FOTO: ERIK ALBERS/WIKIMEDIA

FAST PÅ FÖRGIFTAD

Det har gått 20 år sedan den dramatiska krigsvåren 1999 då Natos flygkrig avslutade det serbiska styret över Kosovo. Trots att FN visste att marken var förorenad av bly placerades hundratals personer i läger som blev kvar i över tio år. De drabbade har ännu inte fått någon kompensation.

TEXT: HENRIK ALLESSON FOTO: MATTIAS PETTERSSON

Det svala vattnet i floden Ibar strömmar från bergstrakterna och ned genom Mitrovica för att separera staden i två delar, med kosovoalbaner söder om floden och kosovoserber i norr. Bron som förbinder stadsdelarna bevakas av EU-styrkor och många invånare, på de båda sidorna, korsar den aldrig. Det har gått 20 år sedan kriget härjade i Kosovo men Mitrovica, med en befolkning på runt 90 000 människor, är fortfarande en delad stad.

Efter Natos bombningar våren 1999, och sedan de serbiska trupperna dragit

sig tillbaka, drabbades de romska minoriteterna hårt när albanska grupperingar och förband jämnade romska kvarter med marken och fördrev och i flera fall avrättade dess invånare. De som kunde flydde utomlands.

FN, som då hade åtagit sig uppgiften att administrera Kosovo under en övergångsperiod, byggde tillfälliga flyktingläger åt dem som blev kvar. Några av lägren placerades på förorenade områden och trots att de som bodde där klagade över smärtor och psykisk ohälsa, och att mätningar visade att blyhalterna

MARK

i blodet var upp till fem gånger högre än de vedertagna riskgränserna, dröjde det nästan tio år innan de kunde flytta därifrån.

ett av lägren, Cesmin Lug, låg i norra Mitrovica, nära Tripcagruvans blysmältningsverk. Nu är platsen en vildvuxen äng med några högar av bildäck och söndertrampade plastflaskor.

FOTO: WIKIPEDIA

NATURLIG GRÄNS. Bro över floden Ibar som delar Mitrovica i två delar.

Men bortom kullarna reser sig de rödvitrandiga skorstenarna från fabriken och från en stor svart hög med slagg sprider vinden fortfarande giftigt damm över markerna.

Latif Masurica, 53, flyttade dit när det öppnade och fick en ledarroll i lägret. Han växte upp i den gamla romska delen av Mitrovica, som före kriget hade över 8 000 invånare. Ungefär 600 av dem hamnade i flyktinglägren Cesmin Lug, Leposavic och Zitkovac.

– Innan vi kom dit bodde vi i tält, det var vinter och mycket kallt. Vi trodde att det bara skulle vara för en kort period och vi hade inte fått någon information om att marken var förgiftad. Men det dröjde inte länge förrän barnen började få de första symptomen, säger han.

När hjälporganisationer och läkare kom för att göra tester, visade det sig att bly-

Latif Masurica

HUVUDSTAD: Pristina.

POLITIK: Kosovo blev år 1974 en autonom provins i den federala republiken Jugoslavien. UÇK, Kosovos befrielsearmé, inledde 1997-1998 ett uppror och våren 1999 genomförde Nato ett flygkrig och 1999 övertog FN-administrationen UNMIK styret. År 2008 utropades självständighet vilket Serbien vägrar godkänna.

YTA: 10 887 km² (Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING: 1,8 miljoner.

ROMSKA KVARTER. "Roma Mahalla" i Mitrovica.

NYTT HEM. Familjen Islami fick bostad här när de flyttades från lägret.

I SOFFAN. Farfar Mensur Islami, här med familjen, är tacksam för hjälp de har fått men är oroad över hälsan efter att ha bott på den blyförgiftade marken.

RAE

I KOSOVO betecknas de romska minoriteterna ofta under förkortningen RAE, vilket står för romer, ashkalier och balkanegyptier. Romer i Kosovo talar oftast romani och serbiska. Ashkalier talar i regel albanska som första språk. Det samma gäller egyptier, som är en minoritet i Kosovo som anser sig härstamma från Egypten. Grupperna är representerade i Kosovos parlament.

► värdena var så höga att de inte gick att mäta med den medtagna utrustningen. De som var värst drabbade skickades iväg till sjukhuset för vård, men när de var färdigbehandlade sändes de tillbaka till lägret.

– Vi bad FN om att de skulle få komma till andra länder för att kunna bli friska, men det fick de inte. När de kom tillbaka till samma miljö, efter att ha tillfrisknat, fick de såklart höga blyvärden igen, säger Latif Masurica.

Ett par kilometer västerut från Mitrovicas centrum, längs den södra stranden, ligger några enkla enplanshus tätt ihop med ett par lägenhetskomplex. Kvarteret, Roma Mahalla, färdigställdes år 2010 av den amerikanska hjälporganisationen Mercy Corps, på uppdrag från EU och biståndsorganet USAID, för att göra det möjligt för de romska flyktingarna att få fasta bostäder. Arbetslösheten i området beräknas vara uppemot 80 procent och många av husen är trångbodda.

I ett litet vardagsrum i en av lägenheterna står TV-apparaten på mute. *Mensur Islami*, 64, sitter på en kudde på golvet och

tackar för den hjälp de har fått. Han nämner namn på länder och organisationer och verkar minnas varenda gåva; en summa pengar, kläder, en gång ett lamm. Runt honom, på golvet och i soffan, sitter familjen utspridd; *Gjevrie Demaqi*, 61, och barn och barnbarn. Ljudnivån är hög. *Mirand*, åtta år, klagar högt och rör sig vaggande med uppstressade infall, kanske bidrar vår närvaro till att trissa upp oron. Storebror *Mensur* är tio år och klänger lojt, med trötta blickar, på de vuxna. Men farfar *Mensur* vill gärna berätta.

– När vi bodde i Zitkovac kom det några och gjorde tester, men vi fick aldrig se resultaten. Men vi har smärtor och svårt att sova. Jag är gammal och tänker mest på mina barn och barnbarn, framförallt pojkarna har det svårt. *Mirand* får epileptiska anfall och *Mensur* är tio år och kan inte prata. Förra året hoppade han från balkongen, säger *Mensur Islami*.

Balkongen ligger på fjärde våningen och det var ren tur att han klarade sig utan större skador.

– Allt vi önskar och ber om är att få hjälp, så att vi kan betala för sjukvård och mediciner.

Någon enstaka gång dyker det upp ett städjobb, annars samlar vi skräp. Förutom välfärdsstödet, på knappt 100 euro i månaden, har vi ingen inkomst, säger han.

Sedan familjen flyttade till Mahalla har nya tester gjorts, som visade höga blyvärden också hos barnen som föddes utanför lägret. Eftersom undersökningarna är knapphändiga och sporadiska är det svårt att säga exakt vilka sjukdomar som är direkta följder av blyförgiftningen. Men barn och gravida kvinnor är extra utsatta och blyet absorberas ofta hos fostret. Många i Mahalla vittnar om problem med yrsel, nervositet, sömnsvårigheter och smärta. Höga blyhalter hos barn kan påverka hjärnan och det centrala nervsystemet och i värsta fall vara dödligt.

– Det största problemet är barnens utveckling, en del är i treårsåldern och kan inte prata. Många av dem är traumatiserade och har problem med nervositet, minnet

och koncentrationen. Jag skulle uppskatta att ungefär hälften av barnen har några av de här problemen, kanske fler, säger *Dafina Haziri Muja*, som är psykolog och jobbar på förskolan som ligger i utkanten av Mahalla och drivs av organisationen Roma and Ashkalia Documentation Center.

Förutom att driva förskolan fungerar de som en stödorganisation och driver processer för medborgarskap, något som många i de romska minoriteterna i Kosovo fortfarande inte har.

Dafina Haziri Muja

ORO. Fetije Sejdi (i mitten) är oroad över familjens hälsa och bristen på arbete.

”Vi måste göra något för våra barns framtid.”

Latif Masurica vill ha kompensation från FN.

KRAV PÅ FN

DEN 31 JANUARI skrev 55 ledamöter i Europaparlamentet till FN:s generalsekreterare **António Guterres** och krävde att ”offren för den omfattande blyförgiftningen i FN-läger i Kosovo ska få individuell kompensation, adekvat hälsovård och stöd för utbildning”. Amnesty har flera gånger sedan 1999 uppmärksammat detta. Även Human Rights Watch har flera gånger riktat skarp kritik mot FN:s agerande.

FN:s människorättspanel kom i en rapport från 2016 fram till slutsatsen att UNMIK, FN:s civila administration i Kosovo, bar ansvaret för att flyktingarna i lägren utsattes för den skadliga miljön under så lång tid. Ett år senare beklagade FN:s generalsekreterare **António Guterres** familjernas lidande, men gav ingen formell ursäkt eller ersättning till offren. Istället startade han en frivilligfond som skulle samla pengar till att bygga upp de romska områdena. Men ingen individuell hjälp till de som hade drabbats värst.

Den 13 mars kritiserade FN:s egen expert, **Baskut Tuncak** att inga pengar har kommit in till fonden under de två år den har funnits. Han krävde att FN erkänner sitt ansvar och vidtar omedelbara och meningsfulla åtgärder.

Fetije Sejdi, 52, pekar mot gatubrunnen på sin innergård.
– Det förorenade vattnet kommer upp här. När det regnar svämmar hela

gården över och det luktar väldigt illa. Jag tror att det är toalettvattnet, säger hon.

På baksidan ligger stora plastsäckar fyllda med sopor. Det är hennes arbetsplats, där sorterar hon dem. För ett kilo får hon fem cent. Får hon ihop 40-50 cent så kan hon köpa ett bröd och det ska räcka till tio personer. Fetije Sejdi bodde i lägren Ziptovac och Cesmin Lug i nästan elva år. Hennes bror dog när han blev påkörd av en truck i lägret, så nu är det hon som tar hand om hans barn. Tillsammans är de tio personer som bor i hushållet, det händer att de får kläder och bröd från grannar.

Ibland blir hon yr och faller till marken och hon berättar att hon lätt blir orolig i kroppen. Hon behöver medicin för andningen och hon måste fråga människor om hjälp för att ha råd, annars får hon klara sig utan.

– Allt jag vill är att barnen ska få ett bättre liv. De har smärtor överallt i sina kroppar. De klagar ständigt över att de har ont i huvudet, eller magen eller benen.

Några av dem har epilepsi. Vi sover på golvet och en del av smärtan kommer från hur vi sover också. Jag önskar att de kunde få hjälp utomlands, säger Fetije Sejdi.

Snart är det Ramadan och då brukar en del människor besöka dem och ge dem lite pengar eller bröd. Nu väntar hon på det och hoppas att det ska göra att de klarar sig i en månad eller två.

Latif Masurica är en av personerna som har bestämt sig för att driva en juridisk process mot FN:

– Vi kräver att de ska betala oss för allt det vi utsattes för. Nu säger de att de visste om att marken var förgiftad, men de berättade inte det för oss. Om de visste det, varför byggde de då lägren på de platserna? Vi måste göra något för våra barns framtid, för hur går det att vara lycklig när man vet att ens barn har dålig hälsa och kanske kommer att bli påverkade resten av livet? ■■■

MASSGRAV? Ett forensiskt team från kanadensisk polis och marinsoldater från USA undersöker en misstänkt massgrav i Kosovo den 1 juli 1999.

FOTO: US DOD/WIKIMEDIA

KOSOVOKRIGET

UÇK-GERILLANS UPPROR växte under 1998 och serbisk polis och jugoslaviska armén använde brutala metoder för att slå ner upproret. Knappt 90 procent av befolkningen i Kosovo var albaner och en majoritet av dessa stödde kravet på självständighet. Nato inledde i mars 1999 ett flygkrig mot Jugoslavien (som då bestod av Serbien och Montenegro). I juni gav Serbiens president **Slobodan Milošević** upp och den Nato-ledda KFOR-styrkan ryckte in i Kosovo medan FN övertog det civila styret. En stor del av den serbiska och romska befolkningen i Kosovo flydde eller fördrevs.

Projektet ”Kosovo Memory Book” från Humanitarian Law Center, som är verksamma både i Serbien och Kosovo, redovisade den 10 december 2014 att 13 517 personer, både stridande och civila, dödades från januari 1998 till december 2000. Majoriteten av de döda, 10 415 personer, var albaner, medan 2 197 var serber och 528 romer och andra icke-albaner.

I mars 2019 beräknades 1 600 personer fortfarande vara försvunna sedan kriget.

INGEN REGERING

DEN 22 AUGUSTI upplöstes parlamentet och nyval ska hållas i höst. Premiärminister **Ramush Haradinaj** avgick den 19 juli sedan han blivit inkallad till ”Kosovo Specialist Chambers”, KSC, i Haag i Nederländerna då han misstänkts för krigsförbrytelser. KSC är en EU-finansierad specialdomstol som ska utreda brott i samband med Kosovokrigen.

Ramush Haradinaj och två andra UÇK-ledare friades i november 2012 av FN:s krigsförbrytartribunal för ex-Jugoslavien, ICTY, från anklagelserna om mord och förföljelse riktad mot serber, romer, egyptier och albaner som arbetade för det serbiska styret i Kosovo.

ORO FÖR MASSUTVISNINGAR

INDIEN. Den 31 augusti presenterades den slutgiltiga listan på medborgare i den indiska delstaten Assam nu riskerar att utvisas till Bangladesh. (se Amnesty Press nummer 1/2019). Över 1,9 miljoner invånare fanns inte med och deras framtid ska avgöras i utlänningstribunaler.

Amnesty International i Indien uttrycker stark oro över att många människor i Assam nu riskerar att utvisas till Bangladesh.

Aakar Patel, Amnestys chef i Indien, kritiserade tribunalerna för att fatta godtyckliga beslut. **||||**

”Upprättelse”

I Nordirland fördes 14 män bort av brittiska armén 1971 och fördes till en hemlig plats i grevskapet Derry. De utsattes för olika former av tortyr. **Grainne Teggart**, kampanjchef för Amnesty Nordirland, välkomnade den 20 september att en domstol i Belfast slagit fast att en undersökning ska fortsätta om brott begicks av armén och RUC, den dåvarande polistyrkan i Nordirland.

VÅLDSAM ATTACK MOT PRIDE

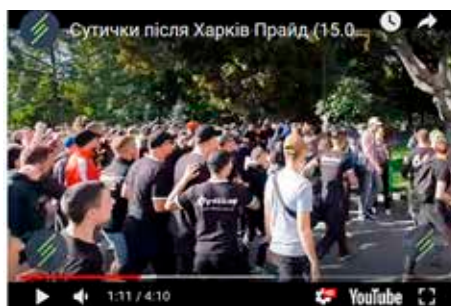
UKRAINA. Den 15 september hölls den första Prideparaden någonsin i Charkiv i nordöstra Ukraina. Mellan 2 000 och 3 000 personer deltog i den fredliga paraden för att stödja hbtqi-personers rättigheter. Stadsfullmäktige hade förgäves försökt förhindra paraden.

Hundratals högerextrema motdemonstranter hade samlats i en park i närheten och trots en stor polisnärvaro kunde de kasta ägg mot Pridetåget. Högerextremisterna lyckades också bryta igenom poliskedjan och

deltagare i Pridetåget jagades av maskerade motdemonstranter.

Ögonvittnen Amnesty pratat med uppgav att en rad Pride-deltagare misshandlades och att poliser höll sig passiva och dessutom kom med homofobiska kommentarer.

Amnesty riktar skarp kritik mot myndigheternas agerande och menar att våldsamheterna var förutsägbara då Pridemotståndarna i förväg hade meddelat sina avsikter att attackera Pridetåget. Amnesty kräver också att uppgifterna om homofobiskt agerande från polisen utreds. **||||**

ATTACK. En film på Youtube visar hur högerextremister går till attack mot Pride i Charkiv.

FOTO: YOUTUBE

FOTO: ÅSA WALLIN

HISTORISKT. Över 1 500 deltog i Sarajevo Pride. ”Ja BiH slobodu” är en ordlek: ”Jag vill ha frihet”, där också BiH betyder Bosnien-Hercegovina.

Historiskt i Sarajevo

Den 8 september genomfördes Sarajevo Pride, Bosniens första Pride någonsin.

– DET HÄR ÄR ett historiskt ögonblick för Bosnien-Hercegovina, sade **Dajana Bakić** från organisationskommittén till Amnesty Press. Jag är så stolt över att vara del av den här händelsen och över alla som bestämde sig för att tåga tillsammans med oss och det mod som har visats här idag.

Sarajevo Pride hade just avslutats söndagen den 8 september och över 1 500 personer, många fler än arrangörerna hade räknat med, deltog. Uppemot 1 000 poliser fanns på plats längs de avspärrade gatorna i den bosniska huvudstaden men inga incidenter rapporterades. Motdemonstrationer mot Pride med några hundra deltagare hölls både på lördagen och söndagen men allt gick lugnt till.

Tidigare hbtqi-evenemang i Sarajevo, som kultur- och film-

festivaler, har utsatts för våld och sabotage. Sarajevo Pride var den första i landets historia, organiserad av en grupp volontärer från olika människorättsorganisationer.

– Det här är en protest. Det är därför vi inte har några fester. Det finns inte mycket att fira. Men vi vill visa att vi är här och att vi existerar, sade **Ena Bavčić** från Civil Right Defenders i Bosnien.

Pensionären **Vigor Muhamedagić** från Sarajevo gick i kavaj och solglasögon mitt i tåget. Han ville visa sitt stöd för landets hbtqi-rörelse och sade att alla har rätt att uttrycka sin kärlek oavsett vem de älskar:

– Vi lever i ett land där mänskliga rättigheter befinner sig på en låg nivå. Varje demonstration gör skillnad.

Bland utländska deltagare fanns den svenska debattören och före detta handbollsspelaren **Linnéa Claeson**.

– Jag är här för att visa mitt stöd som allierad med dem som kämpar för sina rättigheter i den här regionen. Det här är en historisk händelse, sade hon.

Sverige har gett stöd till Sarajevo Pride, berättade **Torgny Svenungsson**, ambassadråd i Sarajevo:

– Det är en del i vår svenska linje att stärka grundläggande mänskliga rättigheter och något som vi gör vid flera andra Pride-festivaler runt om i världen.

USA:s ambassadör **Eric Nelson**, själv homosexuell, deltog i Pride och konstaterade att de konservativa attityderna i Bosnien ”påminner om hur det var i USA för kanske 30 år sedan”.

– Hbt-rörelsen är beroende av att vara synlig. Det är därför ett Pride som detta är så viktigt, säger Eric Nelson.

ARVID JURJAKS

AMNESTY SKA BLI KOLDIOXIDNEUTRALT 2035

DEN 2–4 AUGUSTI samlades Amnesty Internationals sektioner, strukturer och nationella kontor till ”Global Assembly”, GA, i Johannesburg i Sydafrika. Det är rörelsens högsta beslutande organ och GA hålls varje år.

Vid ett extrainkallat digitalt GA-möte i maj fattades beslut om att Amnesty till år 2035 ska sträva efter att vara ”koldioxidneutralt”. Till mötet 2021 ska en övergripande plan tas fram för hur Amnesty som organisation ska motverka klimatförändringarna genom att se över bland annat flygresor, energianvändning och placering av pengar.

Mötet beslöt också att Amnesty i framtiden ska kunna ta ställning mot militära ockupationer. Den nuvarande policyn innebär att Amnesty kan protestera mot kränkningar av mänskliga rättigheter under en ockupation men inte ta ställning till själva ockupationen. **||||**

PACKET RÖSTAR OM STREJK

PACKFÖRENINGEN Unite, som organiserar cirka 300 anställda på Amnesty Internationals internationella sekretariat, AIS, har utlyst en medlemsomröstning om strejk. Omröstningen ska pågå till 7 november. Unite är kritiska mot varslade uppsägningar bland personalen på AIS.

Amnesty dras med stora ekonomiska underskott och undersökningar av arbetsmiljön på AIS har visat på stora brister (se Amnesty Press nummer 1/2019). I juni meddelades att 146 tjänster på AIS skulle tas bort. Efter frivillig avgång och vakanta tjänster som inte tillsätts har nu 20 personer varslats om avsked.

Unite anser att Amnesty ska använda medel från sina reserver för att undvika uppsägningar. Amnestys ledning anser, liksom den internationella styrelsen, att reserverna inte kan användas. **||||**

TYSTAD AV REGIMEN

I Myanmar är fängelset bara en status-uppdatering bort. Det fick filmmakaren **Min Htin Ko Ko Gyi** erfara när han i slutet av augusti dömdes till ett års fängelse efter att i flera inlägg ha kritiserat militärens roll i landets politik.

TEXT OCH FOTO: AXEL KRONHOLM

Min Htin Ko Ko Gyi häktades i april och har suttit inlåst i det ökända Insein-fängelset sedan dess.

- Domen är ett skrämmande bevis på statusen för yttrandefrihet i Myanmar, där ett Facebookinlägg kan leda till fängelse, sade *Nicholas Bequelin*, Amnestys chef för Sydostasien och östra Asien, i ett uttalande.

Den 19 april greps även flera satiriker som under det burmesiska nyåret hade skojat med militären i poesi- och teaterföreställningar. Sju av dem - *Ko Zeyar Lwin*, *Ko Paing Ye Thu*, *Ma Kay Khine Tun*, *Ko Phoe Thar*, *Ko Paing Phyto Min*, *Su Yadanar Myint* och *Nyein Chan Soe* - sitter fortfarande fängslade i väntan på rättegång.

Det är nu snart fyra år sedan *Aung San Suu Kyis* parti, National League for Democracy (NLD), vann en jordskredsseger i

DÖMD. Min Htin Ko Ko Gyi talar till journalister i Rangoon sedan han den 29 augusti dömts till fängelse för att ha kritiserat militären.

FOTO: SAI AUNG MAIN/AFP/TT

valet den 8 november 2015. Ändå fortsätter myndigheterna att häkta och åtala aktivister, människorättsförfvarare och journalister. I somras var 161 människor fängslade, antingen dömda eller i väntan på rättegång, i politiskt motiverade åtal, enligt Assistance Association for Political Prisoners.

en mörk lägenhet i landets största stad Yangon sitter Min Htin Ko Ko Gyis försvarsadvokat, *Robert Sann Aung*, med näsan begravd i gamla rättsfall. Han har precis lyckats överklaga fängelsedom, ➤

men med erfarenhet av många liknande mål vet Robert Sann Aung att utsikterna för en friande dom är dåliga.

- Chansen att bli frikänd är 0,01 procent, säger han och ler.

Den berömda advokaten och människorättskämpen sitter omringad av bok- och papperstravar. Hans skjorta är fläckig av rödbruna stänk från betelnötterna han tuggar medan han arbetar. Robert Sann Aung har kämpat emot militären sedan tidigt 1970-tal när han började studera juridik, och har avtjänat flera fängelsestraff. ➤

MYANMAR

HUVUDSTAD: **Naypyidaw.**

POLITIK: **Självständigt från Storbritannien 1948 under namnet Burma. Unionsstat med pågående konflikter sedan 1948. Efter en kupp 1962 blev landet en militärdiktatur under Burmas socialistiska programparti. Protester för demokrati slogs ned 1988 och 2007. Efter valet 2015 vann NLD en storseger och Aung San Suu Kyi blev statskansler.**

YTA: **676 578 km²** (Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING: **53,6 miljoner.**

FACEBOOK ANKLAGAS

FN ANKLAGADE i mars 2018 Facebook för att ha spelat en "avgörande roll" för att piska upp hat mot muslimska rohingyer i Myanmar. Yanghee Lee, specialutredare för situationen om mänskliga rättigheter i Myanmar sade att hon var rädd för att "Facebook har blivit ett monster".

UTMANING. Zayar Hlaing ser alla lagar som begränsar journalisters arbete som en utmaning.

Idag arbetar han med att försvara andra aktivister som åtalas för sina åsikter och yttranden.

– Militären har gjort domstolarna till ännu ett av sina vapen, i nivå med flottan eller flygvapnet, säger han.

Myanmar har flera repressiva lagar som används för att tysta kritiker. I fallet Min Htin Ko Ko Gyi dömdes han för brott mot artikel 505(a) i brottsbalken som förbjuder uppvigling. De fängslade satirikerna står åtalade för brott mot samma lag.

Flera journalister har de senaste åren åtalats för förtal enligt artikel 66(d), och Reuters-journalisterna *Wa Lone* och *Kyaw Soe Oo* satt nyligen 511 dagar i fängelse, för brott mot landets Official Secrets Act, innan de benådades den 7 maj.

Zayar Hlaing, undersökande journalist och medlem i Myanmar Press Council, säger att alla juridiska hinder är en stor utmaning för journalister idag.

– En annan problematisk lag är Unlawful Association Act, som innebär att vi kan åtalas för samröre med terrororganisatio-

ner, det vill säga de etniskt väpnade grupper som strider mot militären. Men om vi ska bevaka inbördeskriget i landet så måste vi ju prata med båda sidorna och ta oss till dem för att kunna samla in info på plats, säger han.

Ovanpå detta begränsas oberoende media av ekonomin. *Zayar Hlaing* förklarar att de statsägda medierna snedvrider konkurrensen.

– De snor åt sig det mesta av alla reklamintäkter som de privata medierna är beroende av. Så det är väldigt svårt att få oberoende journalistik att gå runt i det här landet. Det är svårt nog att kämpa med konkurrensen från Google och Facebook utan att också ha statsägda medier att konkurrera med.

Många oberoende medier går på knäna – det är inte ovanligt att reportrar får vänta länge på utbetalning av sina redan låga löner. Från och med hösten 2018 har Democratic Voice of Burma slutat uppdatera sin tidigare populära engelskspråkiga sajt, på grund av resursbrist.

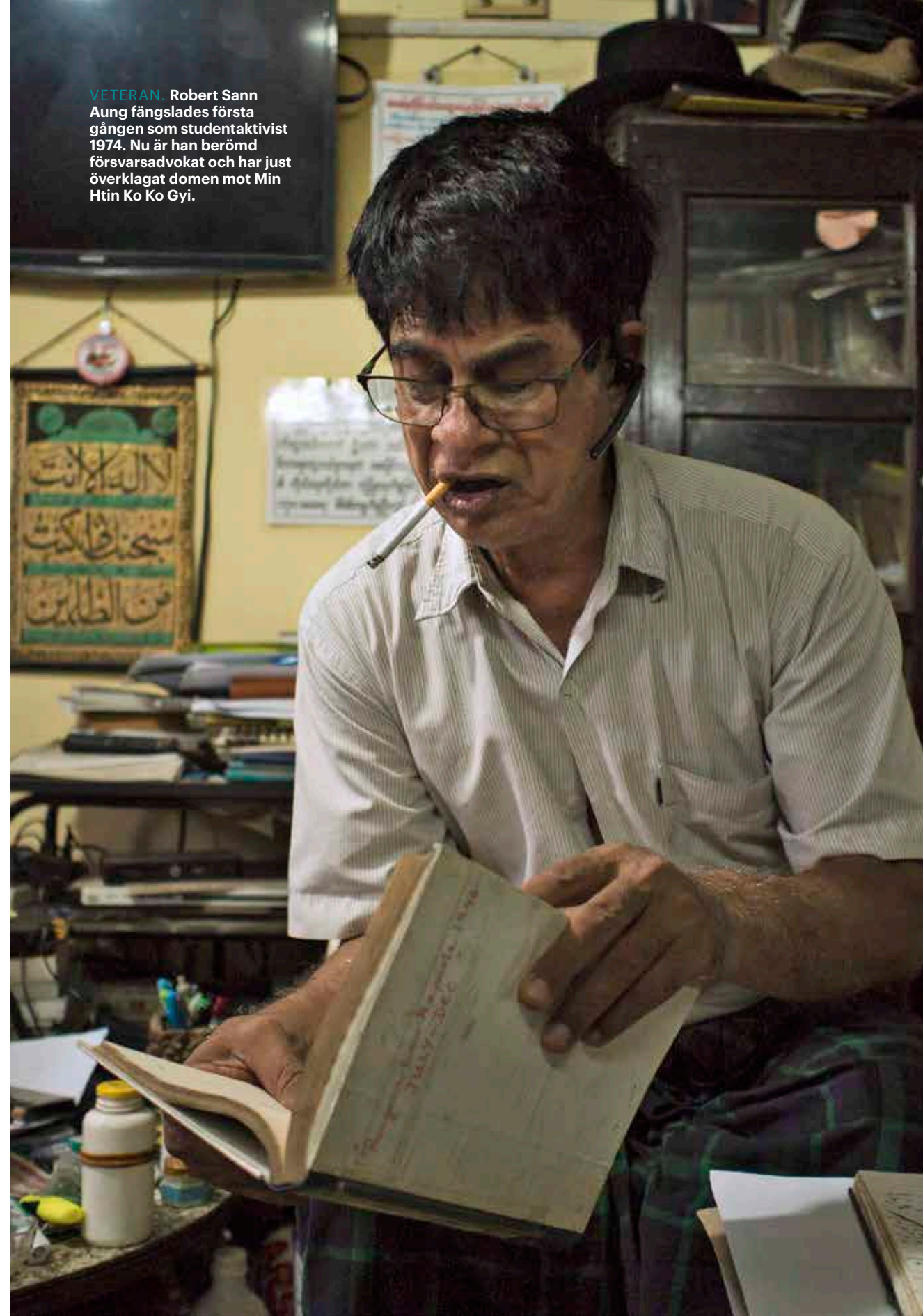
Aung Hla Tun, vice informationsminister i Myanmar, håller inte med om att statsägda medier försvårar, utan menar att de privata mediernas lönsamhetsproblem är samma problem som medier i hela världen kämpar med.

– Myanmar är inget undantag, också vår statsägda media påverkas allvarligt av ny media och hur annonsintäkterna minskar. Vårt enda val är att försöka komma ikapp digitaliseringen. Vi vill se privata medier blomstra inte bara ekonomiskt utan även professionellt och etiskt, säger han.

Vad beträffar den repressiva lagstiftningen säger Aung Hla Tun att det finns ett stort utrymme för förbättringar vad gäller pressfrihet och journalisters säkerhet.

– Vår demokrati är inte mer än sju år gammal och vår pressfrihet bara fem år. Jag är övertygad om att en oberoende, etisk och självreglerande media spelar en avgörande

VETERAN. Robert Sann Aung fängslades första gången som studentaktivist 1974. Nu är han berömd försvarsadvokat och har just överklagat domen mot Min Htin Ko Ko Gyi.

STÖRSTA STADEN. Rangoon, med över fem miljoner invånare, var tidigare Myanmar's huvudstad.

UPP-TRAPPNING

Den 21 september förklarade Tatmadaw, armén i Myanmar, att den ensidiga vapenvilan i Shan-staten, som har gällt sedan 21 december 2018 är över.

Tre väpnade grupper; TNLA, AA och MNDAA, gick den 15 augusti till samordnad attack i norra Shan och både militärer och civila blev offer. Minst 15 personer dödades.

roll i övergången till demokrati. Men ärligt talat är journalisternas förväntningar för höga. Det är som att de glömmer att vi ärvt de här lagarna från tidigare regeringar och från den brittiska kolonialmakten. Vi kan inte åtgärda alla dessa problem över en natt. Det kommer att ta tid och stort tålamod.

Kay Zon Nway är videoreporter på Myanmar Now, ett av landets få oberoende mediehus, och berättar att hon är osäker på om det finns någon framtid i journalistyrket för henne.

– Det är dåligt betalt, riskerna är stora och man får väldigt lite uppskattning, säger hon.

Hon har jobbat som journalist sedan 2014 och bevakar ofta domstolsprocesser i yttrandefrihetsmål och mänskliga rättigheter. Hon har även rapporterat mycket om sexuell våld och övergrepp på kvinnor och barn.

– Det är svårt att nå ut med djupgående journalistik, folk i allmänhet förstår inte skillnaden mellan riktig journalistik och oseriösa nyheter. De tror på vad som helst

som dyker upp i flödet, säger hon.

Risken för att åtalas för något man skriver har fått journalister som Kay Zon Nway att bli ännu noggrannare än tidigare. Allt som publiceras faktakollas både en och två gånger innan det går ut. Det är snarare i de egna sociala kanalerna som man får se upp som reporter, säger Kay Zon Nway.

– Jag har blivit mycket striktare med vad jag lägger ut på Facebook. Jag pratar aldrig om politiska eller känsliga saker där. I början kändes det orättvist, som att jag missade en del av det allmänna samtalet och min rätt att uttrycka mig, men jag har vant mig. Och jag vågar fortfarande tycka till när det gäller mindre känsliga saker, som fotboll, säger hon och skrattar.

Hennes chefredaktör, Swe Win, hör till dem som har åtalats för förtal, efter att han kritiserade den hårdföre högerextrema munken Wirathu i ett inlägg på sociala medier. Efter en lång rättsprocess ogillades slutligen åtalet i somras, och nu i september reste Swe Win till Filippinerna för att motta Magsaysaypriset,

VAKSAM. Kay Zon Nway är idag försiktig med känsliga saker på Facebook.

ibland kallat Asiens eget Nobelpris, för sitt arbete med Myanmar Now.

Den sortens uppskattning är mer sällsynt hemma i Myanmar, berättar Kay Zon Nway.

– Folk gillar inte när vi granskar regeringen och NLD, eftersom det är ”deras” parti som de röstat på. Det finns en väldigt negativ attityd mot media här, och jag kan bli lite deprimerad när jag läser all negativ feedback på min rapportering på sociala medier, och alla fula ord som skrivs. Samtidigt är det här jobbet jag helst vill göra, jag vet inte vart jag skulle ta vägen annars, säger hon.

Det var inte så länge sedan som landets journalister och NLD stod på samma sida, förenade i kampen mot militärjuntan. Zayar Hlaing från Myanmar Press Council beskriver det som att media intog en revolutionär roll och länge behandlade NLD välvilligt.

– Om du kritiserade NLD så kunde du ses som att du var för militären. Så NLD vände sig med att inte bli ifrågasatta. I dag när de själva sitter vid makten vågar de inte reformera lagarna, eftersom de inte litat på medier eller civilsamhället, säger hon.

Försvarsadvokaten Robert Sann Aung tror inte heller att några reformer är att hoppas på i nuläget.

– Om NLD tar bort de här lagarna skulle det innebära en konfrontation med militären som partiet upplever att det inte är redo för. Jag kan tycka att de är överdrivet försiktiga, att de prioriterar försörjning med militären för högt, men så är det.

Under det senaste året har det gjorts försök i parlamentet att justera den grundlag som ger militären makt över stora delar av landets politik, men Robert Sann Aung tror inte att det kommer att lyckas.

Min Htin Ko Ko Gyi kommer att ha avtjänat sitt fängelsestraff i april nästa år, men många oroas av hans hälsotillstånd i fängelset. Han har lidit av levercancer och opererades i fjol innan han fängslades.

– Hans hälsotillstånd är allvarligt och han behöver specialistvård. Det gör det här fängelsestraffet särskilt grymt, säger Nicholas Bequelin, Amnestys chef för Sydostasien och östra Asien.

Min Htin Ko Ko Gyi uppger själv att han hade räknat med att benådas på grund av sitt hälsotillstånd. Till tidningen Myanmar Frontier säger han i en intervju från fängelset att han inte ångrar att han kritiserade militären:

– Jag har länge sagt, och kommer att fortsätta att säga, att militären borde lämna politiken och att grundlagen måste ändras. Bara då kan Myanmar bygga en federal union och få en sann demokratisk, civil regering. ■■■

FOTO: WIKIPEDIA

NLD OCH AUNG SAN SUU KYI

NATIONAL LEAGUE FOR DEMOCRACY (Nationella demokrati-förbundet) är det viktigaste politiska partiet i Myanmar. Partiet bildades 27 september 1988 sedan tusentals personer dödats när militären slog ned demokratiprotester. Vid valet 1990 vann NLD, under ledning av **Aung San Suu Kyi**, nästan 60 procent av rösterna men militärjuntan satt kvar. Under perioden 1989-2011 satt Aung San Suu Kyi i husarrest i 15 år. När fria val hölls 2015 vann NLD en storseger och Aung San Suu Kyi utsågs till statskansler. Militären behåller 25 procent av ledamöterna i parlamentet.

TV-TIPS

Den danska dokumentärfilmen "Landsmodern och generalerna" granskar statskanslern **Aung San Suu Kyi** och söker förklaringar till varför fredspristagarens gloria har hamnat rejält på sned. Finns på SVT Play.

”DET HANDLAR OM EN MÄNNISKA AV KÖTT OCH BLOD”

Den svensk-eritreanske journalisten **Dawit Isaak** har suttit fängslad utan rättegång i 18 år. I sin nya bok *Jakten på Dawit* söker Martin Schibbye efter människan Dawit Isaak, bortom pressfrihetssymbolik och storpolitik.

TEXT: VERA HÄGGBLOM

Under de år som gått sedan *Dawit Isaak* fängslades i Eritrea den 23 september 2001 har det anordnats ett stort antal manifestationer och solidaritetsyttringar för hans frigivning. Martin Schibbye beskriver hur han upplevde att Dawit blev till en symbol och ett räkneverk som tickade:

– Det var 4 000 dagar, 5 000 dagar, 6 000 dagar. Och även om pressfrihetssymbolen och all solidaritet med hans fall var viktig så kände jag att människan Dawit Isaak gick lite förlorad i allt det här. Att det handlar om en människa av kött och blod.

Martin Schibbye började fundera över hur Dawit Isaaks barndom hade sett ut i

Eritrea, hur det var när han kom till Sverige och hur han var som journalist.

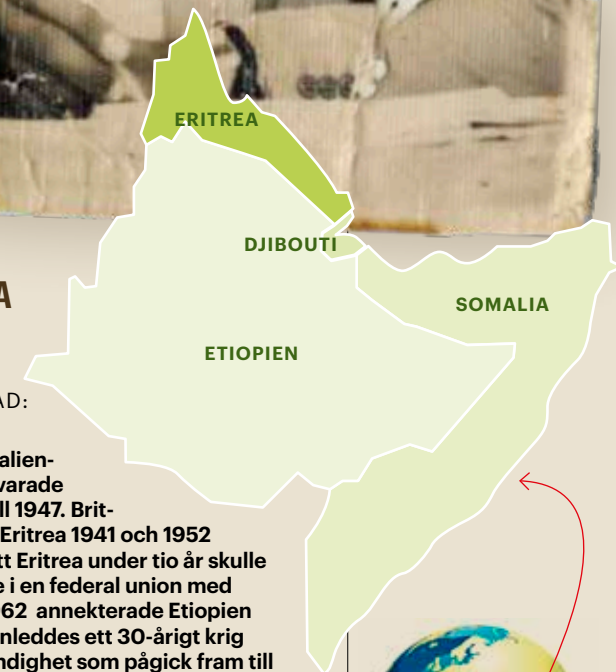
För att finna svaren på frågorna har Martin Schibbye rest till såväl den eritreanska huvudstaden Asmara som till Lerum, dit Dawit kom som flykting år 1987. Genom berättelser från allt från Dawits flyktingsamordnare till barndomsvänner och familj växer bilden av lugn och ödmjuk man fram, en person som hyser en stor kärlek till såväl Eritrea som till den ost som tillverkades i familjen Isaaks delikatessaffär i Asmara.

En sak som slog Martin Schibbye under arbetet med boken var att Dawits barndomsvänner inte främst mindes honom som journalist utan som dramatiker.

– Dawit Isaak rekryteras till tidningen

FOTO: OFFSIDE PRESS/PRESSBILD

INNAN JOURNALISTIKEN. Som ung skrev Dawit Isaak prosa, poesi och noveller.

ERITREA

HUVUDSTAD:
Asmara.

POLITIK: **Italienska Eritrea varade från 1890 till 1947. Britterna intog Eritrea 1941 och 1952 beslöt FN att Eritrea under tio år skulle få självstyre i en federal union med Etiopien. 1962 annekterade Etiopien Eritrea. Då inleddes ett 30-årigt krig för självständighet som pågick fram till 1991. Två år senare blev Eritrea medlem av FN. 1998-2000 utkämpades ett nytt krig med Etiopien. President Isaias Afwerki och det enda tillåtna partiet PFDJ styr med järnhand.**

YTA: **117 600 km²** (Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING: **5 miljoner.**

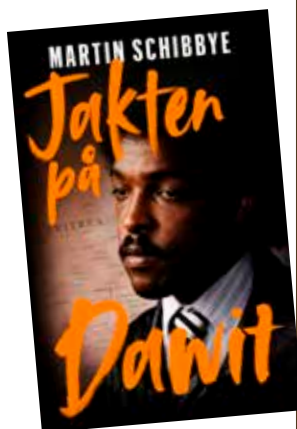

Setit 1997 och arbetar som journalist under fyra-fem år innan han grips 2001. Innan dess skriver han prosa, poesi och noveller och om man tittar på det som skrevs så var det ju inte heller särskilt politiska texter egentligen.

– Det förvånade mig lite att Dawit, som växer upp under en tid då hela Eritrea kokar, då det finns en kamp för självständighet och ett gerillakrig mot Etiopien, sitter där och skriver kärleksnoveller. En sådan känslig själ verkar han ha varit, säger Martin Schibbye med ett leende.

Men när Dawit Isaak väl börjar arbeta som journalist på Eritreas första oberoende tidning Setit, då gör han det med stor respekt för det journalistiska uppdraget.

– Trots sin korta tid i yrket hade han en imponerande principiell hållning till journalistiken. De driver då Eritreas första privata tidning och de driver den under krig. Det ➤

NY BOK. Martin Schibbye vill fördjupa kunskap om Dawit Isaak och Eritrea.

FÖRBJUDEN. Tidningen Setit från år 2000. I september 2001 förbjöds alla oberoende medier i Eritrea.

OMSLAGET HÄMTAT FRÅN TIDNINGEN FILTER

Den ofta ställda frågan ”Lever Dawit Isaak?” gillar han nämligen inte:

– Det är en fråga som innehåller ett dödförklarande. Som lekman ska man inte dödförklara människor – det kan man göra om man är läkare och har fog för det. Sedan är det väl också Dawits största skräck att vi ska börja tro att han är död.

Martin Schibbye vet något om skräcken i att glömmas bort. Tillsammans med kollegan Johan Persson har han suttit fängslad i Etiopien i 438 dagar. Vid dagen för intervjun upplyser stora billboards om att filmen ”438 dagar” som baseras på Schibbyes och Perssons bok om erfarenheten har premiär följande dag.

Har din egen erfarenhet av att sitta fängslad påverkat ditt engagemang för Dawit Isaak?

– Jo, det är klart att den har gjort det, även om jag värjer mig för alla jämförelser av typen ”du har suttit i fängelse, han sitter i fängelse”. Det är en otrolig skillnad på att sitta ett par hundra dagar i fängelse och att sitta 6 000 dagar – det går liksom inte, svarar Martin Schibbye. Men med det sagt så vet man ju att den största skräcken någonstans var att bli bortglömd. Därför var varje tecken på att det hände något i Sverige, att det skrevs och protesterades, den solidariteten var nästan viktigare än bröd och vatten i fängelset.

Martin Schibbye och Johan Persson släpptes fria i september 2012 efter att UD och dåvarande Etiopienambassadören Jens Odlander idkat ”tyst diplomati”. I Jakten på Dawit kommer det fram att UD i Dawit Isaaks fall bytte Eritrea-strategi vid regeringsskiftet 2014 och gick från hot och sanktioner till att börja verka för att förbättra relationen med landet. Under Sveriges tid (2017-2018) i FN:s säkerhetsråd arbetade också Sverige för att sanktionerna mot Eritrea skulle hävas, något som skedde i november 2018.

– Givet att den tidigare strategin inte fungerade tror jag att det har varit klokt att försöka utveckla bredare relationer med landet. Men jag tror också att det är farligt att tänka att det här är något enbart UD ska lösa, säger Martin Schibbye och lyfter fram behovet av kontakter på civilsamhällesnivå mellan Sverige och Eritrea.

boken fokuserar Martin Schibbye betydligt mer på de som håller i nycklarna till Dawits cell än på oppositionen.

– En anledning är att det har gjorts så mycket bra journalistik om oppositionen och om de som kämpar för demokrati i Eritrea och att jag kände att den andra sidans historia inte var lika berättad. Det var också något Dawit slet väldigt hårt med, att verkligen vara journalist och låta bägge sidor få ge sina bästa argument, förklarar han.

Att välja att tala med och försöka förstå den andra sidan har dock inte varit populärt i alla läger. I boken beskriver Martin Schibbye hur han efter att sökt visum till Eritrea inledningsvis möts av tystnad från ambassaden. Däremot får han plötsligt frågan om att tala på en festival arrangerad av regimtrogna eritreaner. ”Jag står inför den eritreanska ambassadens lackmustest och det är en komplicerad situation jag försatt mig i”, skriver Schibbye då han ska gå in på festivalområdet på Järvafältet och möts av motdemonstranter som skanderar ”Schibbye, tala inte!”.

– Det är klart att det är lite av en etisk balansgång, konstaterar han. Samtidigt ledde ju talet till ett visum, som ledde fram till journalistik, som ledde fram till en bok. Jag upplever att jag har en bra relation till båda läger, att bägge får ge sina bästa argument, och då kan man också fortsätta att göra nya resor och rapportera.

boken lyckas Martin Schibbye både med att skriva fram människan Dawit Isaak och att bidra med kunskap om Eritreas speciella historia. Samtidigt kvarstår det

faktum att Dawit fortfarande sitter fängslad på okänd plats. Martin Schibbye anser dock att förutsättningarna för att han ska släppas är bättre nu än någonsin i och med att sanktionerna har hävts och att den långvariga gränskonflikten med Etiopien fick sin lösning förra året:

– Det är de här sakerna de eritreanska ministrar jag har intervjuat konsekvent har lyft fram då Dawit-frågan har kommit upp. Sedan har ju inte Dawit egentligen något med de frågorna att göra, men det är de argument som har lagts fram, säger Martin Schibbye och tillägger att utvecklingen i Etiopien fram till valet i maj 2020 kommer att få stor betydelse framöver.

Något som har gjort Martin Schibbye hoppfull är också den före detta medfånge till Dawit Isaak som befann sig på en flyktingförläggning i Mullsjö. Mannen delade cell med Dawit under två år och beskriver hur Dawit fick dagarna att gå genom att läsa och översätta böcker från tigriska till engelska. I fängelset såg alla dagar likadana ut.

– Det gav mig ett lugn att det fanns någon form av vardagslunk i cellen, det fick mig att känna att han nog kan fixa det där, säger Martin Schibbye.

Om Dawit en dag får chansen att läsa boken hoppas Martin Schibbye att han skulle uppskatta att någon har blickat ut över taken i Asmara och försökt att se glimtar av honom:

– Men sedan längtar vi väl alla efter att tystnaden ska få ett slut och vi får höra honom själv berätta sin historia om alla de här åren. ■■■

HOPPFULL. Martin Schibbye tror att Dawit Isaak fortfarande lever.

FOTO: MAGNUS BERGSTRÖM

AMNESTY-KAMPANJ

Den 17 september inledde Amnesty en 18 dagar lång kampanj på mikrobloggen Twitter för att uppmärksamma att det har gått 18 år sedan elva politiker inom det styrande partiet PFDJ och 17 journalister greps i september 2001. Ingen av dem har ställts inför rätta och i kampanjen krävs besked om vad som hänt dessa 28 personer, däribland Dawit Isaak.

är jättetuffa beslut som ska tas och där är Dawit verkligen konsekvent och vill hela tiden informera allmänheten.

Den principfasta hållningen leder dock till den ödesdigra dagen 23 september 2001 då två män knackar på dörren till familjen Isaaks hem i Asmara. Setit hade fått ett upprop från den så kallade G-15-gruppen på sitt bord, där ministrar och andra inom det styrande partiet PFDJ kräver att president Isaias Afewerki ska börja införa utlovade reformer. Den stora frågan på redaktionen blir om de ska våga publicera uppropet eller inte. Bland redaktionsmedlemmarna råder delade meningar, men för Dawit Isaak var svaret enkelt.

– Dawit menar konsekvent att han hade kommit tillbaka till Eritrea för att verka som journalist, inte för att skriva pressmeddelanden åt presidenten. En oerhört principfast människa verkar han ha varit – eller är! Det är så lätt att man glider in i imperfekt, eftersom det är så länge sedan det hände, säger Martin Schibbye.

STÖD FÖR DOMSTOL

 LIBERIA. Den 12 september meddelade Liberias president **George Weah** att han uppmanar parlamentet att upprätta en domstol för krigsförbrytelser, vilket tidigare föreslagits i slutrapporten från TRC, den sannings- och försoningskommission som var verksam 2006–2009.

Beskedet välkomnades i ett uttalande av nio lokala människorättsorganisationer och Human Rights Watch.

– En del offer har väntat i över två årtionden. Nu måste domstolen inrättas utan dröjsmål, sade **Aaron Weah** från en av människorättsgrupperna.

FN, EU, Afrikanska unionen och länder som USA, Storbritannien, Tyskland och Sverige uppmanas att stödja krigsförbrytar-domstolen.

Under inbördeskrigen i Liberia 1989–2003 beräknas minst 200 000 personer ha dödats. Ingen har ställts inför rätta för de talrika övergrepp som begicks. **||||**

FEM ÅR UTAN SANNING

 MEXIKO. Den 26 september samlades anhöriga till de 43 lärare som försvann 26 september 2014 för att tala vid en hearing i kongressen i Mexico City. Tusentals personer demonstrerade också med krav på klarhet i vad som hände den ödesdigra dagen i Ayotzinapa i delstaten Guerrero. Tidigare utredningar har anklagats för att dölja vad som hände men Mexikos nye president **López Obrador** lovade förra året att sanningen ska kartläggas.

– Vi välkomnar detta, sade **Erika Guevara-Rosas**, Amerikachef hos Amnesty. Det handlar dock inte bara om de 43 studenterna utan också om de över 40 000 människor som har försvunnit i Mexiko. **||||**

PROTEST. Anhöriga demonstrerar i Mexico City 2015 mot de 43 studenternas försvinnande.

FOTO: AI

Ntaganda dömd för krigsbrott

 KONGO. Den 8 juli fann ICC, Internationella brottmålsdomstolen, i Haag att den kongolesiske krigsherren **Bosco Ntaganda** är skyldig till 18 åtalpunkter; fem fall av brott mot mänskligheten och 13 fall av krigsförbrytelser. Straffets längd kommer att fastställas senare av ICC. Brotten begicks i Ituri-regionen i nordöstra delen av Demokratiska republiken Kongo 2002–2003.

Bosco Ntaganda har avvisat alla anklagelser som "lögner" och har förklarat att han är "en revolutionär, ingen brottsling". Han väntas därför överklaga domen.

Domarna gick på åklagarnas

linje även om Ntaganda inte fällades i alla detaljer. Han ansågs skyldig till att personligen ha mördat en katolsk präst. Han hade också uppmanat sina soldater att rikta in sig på civila och döda dem. Vid en massaker dödades 49 tillfångatagna personer på ett bananfält med käppar, batonger, knivar och machetes.

Domen mot Bosco Ntaganda välkomnades av **Joan Nyanuyuki**, Amnesty Internationals chef för Östafrika, som uttryckte en förhoppning att de 2 123 offer som har varit representerade i detta fall till sist ska få kompensation för all skada de

har åsamkats av Ntaganda.

Ntaganda fällades för sexuell våld, också mot män, och våldtäkter och sexuellt slaveri.

– Om domen står fast efter överklagan så kommer det bli den första fastställda domen i ICC för sexuell våld, konstaterade Human Rights Watch.

Bosco Ntaganda föddes 1973 i Rwanda. Han tillhör folkgruppen tutsi och flydde till Kongo efter förföljelser mot tutsier. År 1990 gick han som 17-åring med i RPF, Rwandas patriotiska front, som under ledning av Rwandas nuvarande president **Paul Kagame** gick

PÅ MARSCH. Sedan han var 17 år har **Bosco Ntaganda**, 45, stridit för en rad grupper och som krigsherre byggde han upp en rad lönsamma företag. På bilden leder Ntaganda (två från höger) rebellgruppen CNDP i östra Kongo 2009.

FOTO: LIONEL HEALING/AFP/TT

in i Rwanda från Uganda. RPF tog makten efter folkmordet i Rwanda 1994.

Sommaren 1998 utbröt ett kongolesiskt inbördeskrig. Han anslöt sig till RCD, en rebellgrupp med bas i östra Kongo, som skapades av Rwanda och flyttade 1999–2000 till Ituri. År 2006 var han med i en ny rebellrörelse, CNDP, i östra Kongo. När ett fredsavtal slöts mellan CNDP och Kongos regering accepterade Ntaganda att bli general i Kongos armé. Detta väckte hård kritik då ICC år 2008 hade offentliggjort ett förseglat åtal mot Ntaganda från 2006.

År 2012 anslöt sig Ntaganda till M23-rörelsen som gjorde uppror i östra Kongo och intog miljonstaden Goma. Rörelsen anklagades för att vara ett verktyg för Rwanda och Uganda.

I början av 2013 splittrades M23-rörelsen och den 18 mars 2013 dök Bosco Ntaganda överraskande upp på USA:s ambassad i Rwandas huvudstad Kigali. Han begärde att få bli skickad till ICC i Haag.

ULF B ANDERSSON

"JAMMEH BEORDRADE MORDET"

 GAMBIA. Den 16 december 2004 sköts **Deyda Hydara** till döds när han var på väg hem från sitt arbete som redaktör på tidningen The Point i Gambias huvudstad Banjul. Hydara var också korrespondent för nyhetsbyrån AFP och ordförande för Gambias Press Union. Han var en känd kritiker av **Yahya Jammeh**, som i en kupp hade tagit makten 1994.

Jammeh tvingades i januari 2017 att avgå och lever nu i exil i Ekvatorialguinea. En sannings- och försoningskommission har inrättats för att utreda brott mot mänskliga rättigheter. Den 22 juli vittnade löjtnant **Malick Jatta** och berättade att han var en av mördarna. Enligt Jatta var mordpatrullens chef i telefonkontakt med president Jammeh under operationen. **||||**

Deyda Hydara

FOTO: PEN

TIO ÅR SEDAN MASSAKERN

 GUINEA. Den 28 september 2009 samlades tiotusentals personer för ett fredligt protestmöte på en sportarena i Guineas huvudstad Conakry. De protesterade mot **Moussa Dadis Camara**, som hade tagit makten i en kupp året innan. Säkerhetsstyrkor öppnade eld mot folksamlingen och över 150 personer dödades medan över 1 200 personer skadades och minst 100 kvinnor utsattes för sexuell våld.

I samband med tioårsdagen av massakern krävde sex människorättsorganisationer, däribland Amnesty, Human Rights Watch och FIDH, att rättegångar nu måste inledas mot de ansvariga för massakern. En förundersökning avslutades 2017 men ännu har ingen ställts inför rätta.

ICC, internationella brottmålsdomstolen, inledde 2009 en preliminär undersökning om Guinea. Domstolen i Haag är dock bara en sista möjlighet om inte ett land kan eller vill genomföra rättegångar. **||||**

AMNESTYFONDENS START. Hans Alfredson och Tage Danielsson i sin revy "Å, vilken härlig fred" 1966. Intäkterna från revyn blev starten för Amnestyfonden.

En berättelse om humor, allvar och vänskap

I JANE MAGNUSSONS DOKUMENTÄR "Hasse & Tage – en kärleks-historia" skildras en mycket speciell vänskapsduo som med humorns hjälp hamnade mitt i samhällsdebattens centrum och satte fokus på de mänskliga rättigheterna.

HASSE & TAGE – EN KÄRLEKS-HISTORIA

REGI: Jane Magnusson
LÄNGD: 105 minuter
LAND: Sverige

"ÅH, VAD JAG HAR haft roligt med dig, Tage."

Orden är Hans Alfredsons på bästa vännen Tage Danielssons begravning 1985. Och nog hade de mycket roligt tillsammans, även om humorn ofta bottnade

i ett stort allvar. De båda bar också på varsin stor sorg – Tages yngre bror blev överkörd och Hans son omkom i en elolycka endast fem år gammal.

Hasse och Tage jobbade ihop från mitten av 1950-talet fram till Tages död 1985. De fick ett enormt genomslag i Sverige då de kunde nå människor över den politiska höger-vänster-skalan. Den före detta försvarsministern

Anders Björck (M) säger med ett leende att man på den borgerliga sidan var lite avundsjuka och önskade att de haft några lika roliga på den sidan.

Även regissören Jane Magnusson beskriver hur hon och hennes pappa kunde förenas i skrattet:

– Min pappa var höger, jag är vänster. Vi grälade konstant i 30 år. Det enda vi hade gemensamt var segling och vår kärlek till Hasse och Tage.

Vad var det då som gjorde att Hasse och Tage kunde nå fram till så många människors hjärtan? Kanske är det kombinationen av två

sinsemellan helt olika personligheter som verkligen trivdes i varandras sällskap? Det finns en påtaglig värme dokumentären igenom som uppstår ur den äkta glädje de tycktes uppleva tillsammans.

– När två människor har väldigt roligt med varandra, då blir man väldigt glad av att titta på det, konstaterar Petra Mede i filmen.

Eller handlar det möjligen om det mörker som många gånger vilar strax under ytan på humorhavet? Hasse och Tage tog sig an tunga ämnen som miljöförstöring och politiska fångar och använde humorn som verktyg i kampen mot förtrycket.

– Hasse och Tage betydde så mycket under åren på 60- och 70-talet, de berikade verkligen vårt kulturliv. I deras monologer var det alltid något som hänryttade på mänskliga rättigheter och rättvisa i världen, säger Marianne Eyre som tidigare arbetade med Amnestyfonden, i en artikel i Amnesty Press 3/2017.

Engagemanget för de mänskliga rättigheterna sträckte sig också långt förbi scenkanten. År 1966 lät Hasse och Tage intäk-

terna från revyn "Å vilken härlig fred!" lägga grunden till just Amnestyfonden, som inledningsvis hjälpte samvetsfångar och deras familjer med till exempel mediciner, rättegångskostnader eller skolavgifter. Fonden finns fortfarande kvar och arbetar idag ännu bredare med människorättsbistånd.

Hans Alfredson och Tage Danielsson ingick också i Amnestys grupp 50, tillsammans med bland andra Lennart Aspegren och Per Gedin, som också medverkar i filmen. I grupp 50 arbetade man med ett stort antal samvetsfångar, bland annat sydkoreanske Kim Dae-jung från Sydkorea, som sedermera blev både Sydkoreas president (1998-2003) och Nobelpristagare (2000).

Dokumentären bjuder också på scener från den lilla stugan i Vitabergsparken på Södermalm i Stockholm där Hasse och Tage skrev sina filmmanus, sketcher och sångtexter. Hasse och Tages sekreterare Mona Haskel berättar att de ofta åt konserver till lunch. "En populär rätt var fylld paprika. Den blev inte så populär längre

fram", konstaterar hon.

Det sistnämnda kan också appliceras på Hasse och Tages relation till socialdemokratin. Från att ha stått nära varandra växer avståndet och kärnkraftsfrågan blir en vattendelare. I ett klipp får självaste Olof Palme sig en uppläxning av Tage angående den stundande kärnkraftsöröstningen 1980. I dokumentären hörs också en anonym före detta Säpo-polis som berättar hur Säkerhetspolisen sattes att bevaka såväl Tage Danielsson som andra medlemmar i Amnesty då de ansågs vara "vänsterextremister".

För den som vill återse alternativt upptäcka ett Sverige som idag kan kännas långt borta har filmen mycket att ge. Ännu mer värmer porträtteringen av den unika vänskapen mellan Hasse och Tage. "Farväl, Tage, min allra bästa vän", avslutar Hans talet på begravningen då Tage har gått bort i hudcancer, endast 57 år gammal. Hasse överlever sin allra bästa vän med över 30 år innan också han lämnar livet 2017.

VERA HÄGGBLOM

SAMARBETE. Tage Danielsson och Hans Alfredson spred humor och allvar i 30 år.

KREATIV STUGA. Tage Danielsson och Hans Alfredson i skrivarstugan i Vitabergsparken i Stockholm.

Vägskalet

**DET MINSTA VI KAN GÖRA ÄR
SÅ MYCKET SOM MÖJLIGT
OCH LITE TILL**

Pär Holmgren
Ordfront

PÄR HOLMGREN är före detta meteorolog på SVT och numera EU-parlamentariker för Miljöpartiet. Hans nya bok "Det minsta vi kan göra är så mycket som möjligt och lite till" är en pedagogisk genomgång av de senaste decenniernas klimatförändringar och konsekvenserna av desamma. Genomgående understryker Holmgren att vi står inför vår tids absolut viktigaste vägskalet: stoppa utsläppen eller se planeten gå under.

Boken är indelad i sju kapitel. De fem första är i mångt och mycket en lägesbeskrivning; Var är vi nu, Vad händer med världen och ekonomin och Vad händer med vädret? De två sista kapitlen blickar istället framåt och frågar sig vad vi måste göra framöver. Och varför vi inte gör något, trots att vi nu vet mycket, både om klimatförändringarna och vad som orsakar dem.

Holmgren är tydlig med att det kommer krävas stora samhällsinsatser för att lyckas stoppa utsläppen och hålla klimatförändringarna i schack. Han beskriver både vad man som individ kan göra och vad företag och politiker bör göra och visar på växel-spelet där emellan. Holmgren menar att enskilda individers insatser för miljön i princip är meningslösa om inte lagstiftningen också förändras samtidigt.

Holmgren pekar upprepade gånger på hur det kapitalistiska systemet i sig självt inte är gångbart på en planet med begränsade resurser. Så långt är jag helt med på Holmgrens resonemang. Samtidigt tycker jag att han många gånger letar efter lösningar inom det rådande systemet.

SANNA BLOMGREN

I RÖRELSE. Centralamerikanska migranter som i en karavan färdats mot USA registreras i Mexiko 4 april 2018.

FOTO: REUTERS/AMNESTY INTERNATIONAL

Lärorikt om migration

**GLOBAL MIGRATION –
ORSAKER OCH
KONSEKVENSER**

Joakim Ruist
SNS förlag

"DE FLESTA MÄNNISKOR flyttar ogärna långa sträckor. Vi tycker om att bo på den plats och i det sammanhang där vi växte upp." Så skriver *Joakim Ruist* i sin bok "Global migration – orsaker och konsekvenser".

Det var med nyfikenhet och kanske, en liten portion skepsis, som jag började läsa Joakim Ruists bok. Vi har deltagit i samtal och debatter (det sistnämnda egentligen inget som någon av oss har varit intresserad av) vid några tillfällen. Då har frågan främst gällt Joakim Ruists tankar kring att istället för

asylrätten enbart ha ett kvotflyktingsystem. I den frågan tycker vi olika.

"Global migration – orsaker och konsekvenser" är en intressant och i delar tankeväckande bok. Jag har lärt mig mycket och tvingats reflektera och fundera.

Joakim Ruist använder ordet migration för såväl migranter och flyktingar men ett stort fokus i boken är på arbetskraftsmigration.

I bokens åtta kapitel görs en genomgång av 180 år av migration, resonemang kring vem som migrerar, inkomstutvecklingen för migranter och flyktingar, ekonomiska konsekvenser i mottagarländerna, frågor kring social sammanhållning, konsekvenserna för fattigare utvandringsländer samt framtidens migration.

Det ges historiska exempel och redovisning av forskning.

Joakim Ruists ambition med boken är att läsaren ska lära sig mer och få en förståelse för migration. Ruist skriver att han hoppas att boken ska kunna bidra till en lite mindre bekymrad syn på migrationen som den ser ut, eller åtminstone hittills har sett ut i normalfallet; en lovvärd ambition. Och Ruist avdramatiserar migrationens effekter för mottagarländer som Sverige.

Ruist föreslår att flyktinginvandringen enbart ska ske genom frivillig vidarebosättning av flyktingar, istället för genom asylrätten i dess nuvarande utformning. Jag tror inte att det skulle ge stater ett större incitament att ta emot fler människor på flykt och att motståndet skulle minska. Men alldeles oavsett är den internationella flyktingrätten och folkkräkten tydlig vad gäller rätten att söka asyl, och då kunna beviljas skydd om det föreligger en framtida risk för förföljelse.

Det innebär inte att dagens situation är ideal, mycket långt därifrån. Som Ruist så riktigt påpekar, har få av dem som har getts möjligheten att migrera till västvärlden under de senaste decennierna varit bland jordens fattigaste.

Det här är komplexa frågor. Världen består av stater med suveränitet och rätt att kontrollera sina gränser och vem som vistas och bosätter sig i landet.

Läs denna bok! Och varför inte parallellt med det, läsa FN:s globala ramverk för säker, ordnad och reguljär migration samt FN:s globala avtal om flyktingar?

MADELAINE SEIDLITZ

FLYKT I LUFTBALLONG

FLYKTEN FRÅN DDR (BALLON)

REGI: **Michael Herbig**

SKÅDESPELARE:

Friedrich Mücke, Karoline Schuch, David Kross, Alicia von Rittberg

LAND: **Tyskland**

INLEDNINGSSCENERNA

i denna film är välgjorda. Det handlar om Jugendweihe, den gamla tyska initiationsriten till vuxenlivet, som i DDR blev ett sätt att få alla ungdomar att svära trohet till den socialistiska staten. Det är 1979 och i salen sitter paren *Wetzel* och *Strelzyk*. De planerar att fly sitt land. För DDR-medborgarna var "republikflykt" ett allvarligt brott och kunde sluta med döden vid muren eller järnridån.

I september 1979 blev det en världsnöhet när två östtyska familjer i en egenhändigt byggd luftballong landade i Västtyskland. I *Michael Herbig*s film "Flykten från DDR" får vi ta del av den verkliga historien om hur två familjer beslutar sig för att lämna sin tillvaro i den lilla staden Pöbneck i södra DDR nära gränsen till Bayern. Vi får följa det dramatiska arbete som till sist resulterar i att

de den 16 september 1979 landar i Västtyskland.

Ett första försök görs av paret *Strelzyk* och deras två barn men slutar på fel sida av gränsen. De östtyska gränsvakterna inleder en jakt under en ledning av överstelöjtnant *Seidel (Thomas Kretschmann)* som använder spår, bland annat medicin som tappats under första försöket, för att infånga de som planerar att fly.

Det blir en del välgjord grå öststatsnostalgi i skildringen av livet i DDR 1979 men filmens fokus ligger i att bygga upp spänningen vid kapplöpningen med tiden, på sedvanligt filmsätt förstärkt med bombastisk musik. Eftersom den bygger på en sann historia så vet vi dock redan att det kommer sluta lyckligt.

De delar av filmen som handlar om vardagslivet i Pöbneck och förtryckets mekanismer flimrar förbi alltför kortfattat. Som scenen när förskoleläraren får besök av Stasi som undrar om något av barnen har berättat om sömnadsprojekt. Hon väljer att ljuga och svarar att det bara handlar om förberedelser inför 30-årsfirandet av DDR.

ULF B ANDERSSON

PÅ FLYKT. Paren Strelzyk och Wetzel bygger sin luftballong för att fly från DDR.

FOTO: STUDIO S ENTERTAINMENT

”Inhemsk terrorist-organisation”

Den 3 september beslöt styret i San Francisco i Kalifornien enhälligt att klassa vapenlobbyorganisationen National Rifle Association, NRA, som en inhemsk terroristorganisation. San Francisco uppmanar nu alla ”städer, delstater och den federala regeringen” att göra samma sak. NRA lämnade in en stämning och hävdade att beslutet kränker deras yttrandefrihet.

”Gratulationer”

Frankrikes minister för jämställdhet, **Marlene Schiappa**, hyllade fotbollsspelaren **Mehdi Mokhtari** sedan han avbrutit en fotbollsmatch mellan Nancy och Le Mans efter att homofobiska sånger sjungits. Matchen återupptogs sedan Nancys spelare lugnat ner sina fans.

”Ondskefullt beteende”

Marcelo Crivella, borgmästare i Rio de Janeiro, ingrep i september mot Brasiliens största bokmässa och beordrade att seriealbumet ”Avengers – the children's crusade” från 2010 skulle plastas in och förses med etiketten ”Olämpligt innehåll för minderåriga”. I albumet finns två påklädda män som kysser varandra, enligt Crivella ett ”ondskefullt beteende”. **Felipe Neto**, landets främste youtuber, svarade med att köpa in 14 000 böcker med hbtq-tema som han delade ut gratis på bokmässan.

”Kärleksstorm”

När Sölvesborgs församling lade ut en regnbågsflagga på sin hemsida så blev det en kärleksstorm på sociala medier, rapporterar Aftonbladet. Samma dag hade kommunstyrelsen bestämt att staden inte ska hissa Prideflaggan. Sedan MUF:s ordförande **Benjamin Dousa** överlämnat en regnbågsflagga till Sölvesborgs medborgarkontor beslöt kommunen att en säkerhetsvakt ska finnas i Stadshuset.

#AmbassadorOfConscience

FOTO: ANDY DELGIUDICE/IAI

AMBASSADÖR. Den svenska klimataktivist Greta Thunberg mottar priset av Amnesty Internationals generalsekreterare Kumi Naidoo den 16 september.

GRETA THUNBERG FICK PRIS

I juni meddelade Amnesty International att den svenska aktivisten **Greta Thunberg** och klimatrörelsen Fridays for Future tilldelas med organisationens finaste utmärkelse ”Ambassador of conscience award”. Den delas ut för att uppmärksamma personer eller initiativ som har visat ”enastående ledarskap och mod i kampen för mänskliga rättigheter”.

Den 16 september hölls en ceremoni i Lisner Auditorium i Washington där **Kumi Naidoo** överlämnade priset. Han hyllade Greta Thunberg och den rörelse som fått miljoner skolelever över hela världen att strejka med krav på förändringar för att stoppa den nuvarande utvecklingen.

– Miljoner människor lider redan av de fruktansvärda effekterna av naturkatastrofer vars effekter har förvärrats av klimatförändringar. Det är unga människor som Greta och som är involverade i skolklimatstrejkrörelsen Fridays for Future som visar att det är möjligt att förändra vår inriktning, sade Kumi Naidoo. I en apatisk värld som driver mot katastrof så har de stått upp som vårt kollektiva samvete och har sagt ”nu får det vara nog”.

Kumi Naidoo sade att det behövs ”en massrörelse om vi ska lyckas få regeringar och företag att vidta åtgärder” som borde ha genomförts för länge sedan.

I sitt tacktal pekade Greta Thunberg på att stora mängder människor kan tvingas på flykt då många platser riskerar att bli oboeoliga på grund av klimatförändringarna.

– Det faktum att detta kommer att skapa enorma konflikter och stort lidande är långt ifrån en hemlighet. Och ändå är kopplingen mellan klimatet och ekologiska kriser, massmigration, hungersnöd, kränkningar av mänskliga rättigheter och krig fortfarande inte uppenbar för många, påpekade Greta Thunberg.

– Det här priset är till alla de miljoner unga runt om i världen som utgör rörelsen Fridays for Future, sade hon. Alla orädda ungdomar som slåss för sin framtid.

Priset har tidigare delats ut till bland andra Sydafrikas president **Nelson Mandela**, skolrättsaktivisten **Malala Yousafzai**, sångaren och aktivisten **Harry Belafonte**, fotbollsspelaren **Colin Kaepernick** och Myanmar statskansler **Aung San Suu Kyi**. Priset till henne tog dock Amnesty tillbaka förra året.

Ulf B Andersson

FATTA PENNAN

VARJE ÅR UTFÄRDAR Amnesty International hundratals blyxtaktioner. Det kan handla om samvetsfångar som har fängslats, dödsdömda fångar där en avrättning är nära

förestående, flyktingar som vägras söka asyl eller hotad yttrandefrihet. Amnesty Press väljer ut tre fall i varje nummer.

Deltog i fredlig protest – fängslad i ett år

ĐOÀN THI HONG tillhör Konstitutionsgruppen som arbetar för att artikel 2 i Vietnams författning, där grundläggande mänskliga rättigheter garanteras, ska respekteras. I juni 2018 deltog hon i en demonstration i Ho Chi Minh-staden för att protestera mot ett lagförslag som skulle ge regeringen rätt att etablera speciella ekonomiska zoner. Den 2 september 2018 greps hon godtyckligt och har suttit fängslad utan rättegång sedan dess. Först 4 september i år fick hon träffa sin familj som nu oroas över Đoàn Thi Hongs hälsa.

SKRIV TILL:

The Secretary General of Vietnamese Communist Party and the State President
Nguyen Phú Trong
 So 1A Hung Vuong,
 Ba Dinh, Hanoi,
 Vietnam

Dear Secretary General and State President Nguyen Phú Trong,
 I am asking you to take steps to bring about the immediate and unconditional release of Đoàn Thi Hong, a peaceful activist. Charged with “disrupting security” under article 118 of 2015 Penal Code she has been detained without trial for a year at the in Ho Chi Minh City. I further wish to express my concern about her health.

Allow me to call on you to immediately and unconditionally release Đoàn Thi Hong, as she has been detained solely for exercising her right to freedom of expression.

Pending her release, I urge you to ensure that she has regular unrestricted access to her family, lawyer and adequate medical care in compliance with international standards.

Yours sincerely,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 23 oktober.

18 år i fängelse utan rättegång

DEN 23 SEPTEMBER var det 18 år sedan den svensk-eritreanske journalisten **Dawit Isaaq** fängslades i Eritrea. Dawit Isaaq arbetade för Setit, Eritreas första oberoende tidning sedan landet blev självständigt 1993. Gripandet skedde efter att tidningen hade publicerat ett brev som kritiserade president Isaias Afewerki.

I september 2001 greps också elva politiker, som undertecknat brevet, och 16 andra journalister. Amnesty betraktar alla som samvetsfångar, fängslade enbart för att ha använt sin rätt till yttrandefrihet.

SKRIV TILL:

President Isaias Afewerki
 Office of the President
 PO Box 257
 Asmara
 Eritrea

Your Excellency,
 In September 2001, the Swedish-Eritrean journalist Dawit Isaaq was detained along with other journalists. Since then he has been imprisoned without formal charges or trial, in contrast with internationally adopted standards on human rights.

I call for the immediate and unconditional release of all other prisoners of conscience detained for their peaceful exercise of their freedom of expression, opinion, association, religion or belief, as well as their peaceful opposition to the government.

Finally, I urge Your Excellency to immediately reveal the whereabouts and fate of all prisoners, and ensure that they are granted access to their families and lawyers, protected from ill-treatment, and provided with necessary medical care.

Yours respectfully,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 23 oktober.

Student stängs av för att hon är rohingyer

ROHIMA AKTER KHUSHI är en 20-årig juridikstudent vid det privata universitetet Cox's Bazar International University i Bangladesh. I en video från en internationell nyhetsbyrå lyfts hon fram som en av få unga kvinnor bland rohingyer som har lyckats nå en högre utbildning. Rohima Akter Khushis familj flydde från Burma (Myanmar) på 1990-talet och hon är född och uppväxt i Cox's Bazar. Universitet har nu beslutat stänga av henne då hon är rohingyer.

SKRIV TILL:

Kazi Shahidullah
 University Grants Commission of Bangladesh
 UGC Bhaban, Plot# E-18/A
 Agargaon, Sher-e-Bangla Nagar
 Dhaka-1207, Bangladesh
 E-post:chairman@ugc.gov.bd

Honourable Chairman Shahidullah,
 I am deeply concerned about the decision by Cox's Bazar International University to prevent Rohima Akter Khushi from pursuing her education solely because she is a Rohingya refugee. Denying someone's right to education on the basis of their identity is discriminatory.

I urge you and the Bangladesh government to:

- Immediately end the suspension and allow Rohima Akter Khushi to complete her higher education.
- Respect and promote academic freedom and the right to education for all, as enshrined in the International Covenant on Economic Social and Cultural Rights.

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 23 oktober.

Ovanstående vädjandebrev med sammanfattning på svenska finns på amnestypress.se (längst upp i högra hörnet).

REAKTION

ORDVAL FÖRBRYLLAR

Är medlem i Amnesty sedan decennier och uppskattar den svenska sektionens ställningstagande som markerar mot de män som utnyttjar kvinnor och barn genom att prostituera dem, men beklagar att Amnesty International inte har samma insikter

I senaste Amnesty Press, nr 2 2019, finns en artikel om prostitution som väcker empati för den extrema utsattheten som de unga kvinnorna lever i men där ordval förbryllar. Varför används ordet sexarbetare? Det står ju för en accept av prostitution. Är orden "bara" ett förbiseende av redaktionen? För inte vacklar väl svenska sektionen i sitt förhållningssätt?

Tack för ett – bortsett från detta ordval – mycket bra nummer av Amnesty Press.

Gudrun Nordborg

Svar:

Det är ansvarig utgivare som ensam är ansvarig för innehåll,

inklusive språkval, i tidningen (se sidan 2). Tidningen driver ingen linje i denna språkfråga och olika termer används, ibland beroende på vem som har ordet. Svenska sektionens språkbruk följs bäst på amnesty.se. **Ulf B Andersson**

BEKLAGLIGT

Angående hbtq i Israel bör sägas att friheten definitivt inte är tillgänglig för alla. Förvisso kan samkönade israeler och andra fritt leva ut sina preferenser och, liksom tillresta hbtq-aktivister från många länder, delta i Pridefestivaler. Men möjligheten finns inte för palestinerna på det ockuperade Västbanken eller inringade Gaza att komma till Tel Aviv och vara med i någon Prideparad. Inte heller kan en palestinier i dessa Israelkontrollerade områden flytta till Israel för att leva med sin partner. En palestinier kan heller inte begära asyl för slippa från de ålderdomliga lagar från den

brittiska kolonialtiden som reglerar palestinernas samlevnad.

Inget av sådan diskriminering finns veterligen i Libanon, som också beskrivits i Amnesty Press som Mellanösterns sannolikt ledande land vad gäller hbtq-frågor. Redaktörens beslut att backa från och beklaga detta konstaterande, och ge erkännandet till Israel, är därför bara att – beklaga.

Gunnar Olofsson

Svar:

Gunnar Olofsson redogör på ett klargörande sätt för den israeliska ockupationens påverkan när det gäller hbtq-frågan i Israel/Palestina. När det gäller Libanon så gäller fortfarande paragraf 534 som förbjuder sex i strid med naturen. Jordanien avkriminaliserade samkönat sex 1951 och den jordanska lagstiftning som gällde före 1967 års israeliska ockupation är fortfarande i kraft på Västbanken. Det innebär dock knappast att det är lättare att vara hbtq-person där än i Libanon.

Ulf B Andersson

VISA VAD DU STÅR FÖR!

WWW.AMNESTY.SE/BUTIK

En enda person kan inte göra allt, men alla kan göra något. Genom att handla i Amnestybutiken stödjer du vårt arbete för mänskliga rättigheter.

T-shirt 260 kr

Amnestykasse 180 kr

T-shirt 260 kr

TILLBAKABLICKEN

Ny avdelning i tidningen där vi blickar bakåt och minns.

FOTO: PETAR KUJUNDZIC/REUTERS/SCANPIX

SAMMETSREVOLUTIONENS SEGER

DET ÄR DEN 19 DECEMBER 1989 och *Václav Havel* vinkar från en balkong vid *Václavplatsen* i centrala Prag. Snart ska han bli president i Tjeckoslovakien. På en månad har allt förändrats i landet. Det som började med kravallpolis mot studenter den 17 november växte snabbt till en fredlig folkrörelse och på kvällen den 24 november kom beskedet att kommunistpartiets ledning hade avgått. Den 25 november samlades 800 000 personer på *Letná-fältet* och *Václav Havel* och *Alexander Dubček*, som hade avsatts som kommunistpartiledare när *Warszawapakten* 1968 krossade *Pragvåren*, talade.

Den 27 november stod landet stilla under en tvåtimmars generalstrejk och den 10 december fick Tjeckoslo-

vakien sin första icke-kommunistiska regering sedan 1948. Sammetsrevolutionen hade segrat.

Václav Havel hade varit dramatiker men fick yrkesförbud efter 1968. När han och andra dissidenter upprördes över hur det psykedeliska musikbandet "Plastic People of the Universe" fängslades ledde det till manifestet *Charta 77*, som publicerades 6 januari 1977. Många undertecknare drabbades hårt med yrkesförbud, förföljelser av familjer och en del blev samvetsfångar. *Havel* satt i fängelse i nästan fyra år 1979-1983 och skrev under den tiden "Brev till Olga", en internationell bestseller.

ULF B ANDERSSON

Swedbank Humanfond

– för dig som vill spara med både hjärna och hjärta.

Fonden placerar sitt kapital i svenska bolag som tar stort ansvar för mänskliga rättigheter, goda arbetsvillkor, affärsetik och miljö. Humanfondens samarbetsorganisationer arbetar världen över med bland annat bistånd, hjälpverksamhet, mänskliga rättigheter, miljö, natur och forskning.

Läs mer på www.swedbank.se/humanfond

Historisk avkastning är ingen garanti för framtida avkastning. De pengar som placeras i fonden kan både minska och öka i värde och det är inte säkert att du får tillbaka hela det insatta kapitalet. Fondens värde kan variera kraftigt på grund av fondens sammansättning och de förvaltningsmetoder som används. Faktblad, informationsbroschyrer och fondbestämmelser för Swedbank Humanfond finns att hämta hos din återförsäljare eller på swedbankrobur.se.

Så bidrar en lott till att skapa rättvisa

Vet du varför Postkodlotteriet finns? Det är för att bidra med pengar till ideella organisationer, eftersom vår övertygelse är att de gör världen bättre.

Hela överskottet från försäljningen går till ideella organisationer. Sedan lotteriet startade 2005 har det blivit mer än 10 miljarder kronor! Amnesty International har fått ta del av överskottet sedan 2008 och har hittills tagit emot 170 miljoner kronor.

Tack Amnesty för allt ni gör, och tack alla som har en lott – ni möjliggör så mycket!

*Sandra Dahlberg
är vinstudelarare i Postkodlotteriet*

Åldersgräns 18 år. Gå in på stodlinjen.se om du eller en anhörig spelar för mycket. Mer info på postkodlotteriet.se

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER ETT HELT ÅR!

PRENUMERERA PÅ AMNESTY PRESS.

- Ja, jag vill prenumerera på Amnesty Press. Fyra nr per år kostar 200 kr. Skicka mig ett inbetalningskort.
- Ja, jag vill bli medlem. För 240 kronor om året ingår Amnesty Press i ditt medlemskap.

FÖR- OCH EFTERNAMN:

ADRESS:

POSTNUMMER OCH ORT:

TELEFONNUMMER:

Beställ via e-post: distributionen@amnesty.se eller skicka in kupongen i ett kuvert till Amnesty International, svarspost 110 610 800, Box 4719, 116 92 Stockholm

RAPPORT FRÅN GLOBALA ÅRSMÖTET

I början av augusti var det dags för årsmötet för hela den internationella Amnesty-rörelsen, det så kallade Global Assembly-mötet. I år hade Sverige möjlighet att skicka en ungdomsrepresentant och vi var därför fyra personer på plats i Johannesburg:

Linn Malmberg, vice ordförande och ersättare för ordförande Amanda Jackson som inte hade möjlighet att närvara; Anna Lindenfors, generalsekreterare; Mehjar Azzouz, ungdomsrepresentant och styrelseledamot; och Ulrika Westerlund, styrelseledamot.

Det blev tre intensiva dagar för oss alla, och dessutom ytterligare dagar för både Anna Lindenfors och Mehjar Azzouz, som närvarade på specialmöten för generalsekreterare respektive ungdomsrepresentanter. Tiden fram till årsmötet hade ju också varit turbulent, med många frågor till den internationella styrelsen om den pågående ekonomiska krisen på det internationella sekretariatet och de utmaningar som följt på den. Även svenska sektionen hade skickat in frågor till internationella styrelsen om bland annat hur de minskade resurserna och omstruktureringen på internationella sekretariatet kommer att påverka arbetet med mänskliga rättigheter. Det blev tydligt under mötet att det kommer att ske neddragningar av personalstyrkan i London. I samband med de nya strategiska målen kommer ytterligare omorganisering att ske.

Under årsmötet var stämningen ganska lugn, givet dessa förutsättningar. Många frågor om den uppkomna situationen ställdes till internationella styrelsen, men fokus låg på åtgärder framåt och hur vi nu tillsammans på bästa sätt ska säkra upp Amnestys möjligheter att vara en relevant och kraftfull aktör.

Flera gånger under mötet användes mentometer-metoden för att ställa frågor till mötesdeltagarna om hur vi ställer oss i olika omdiskuterade frågor. Metoden fungerar så att det på skärmar ställs en fråga som deltagarna sedan kan svara på genom att på en särskild sajt rösta med hjälp av sina mobiltelefoner eller datorer. Bland annat fick vi frågan om vi ville att Amnesty ska fokusera på klimatförändringar, eftersom vi inte kommer att kunna stå upp för mänskliga rättigheter runt om i världen "om det inte finns någon värld kvar". Det tyckte hela 59 procent av de närvarande. Samtidigt tyckte 30 procent att vi ska återgå till att fokusera på det som från början var Amnestys signaturfråga, att arbeta för att frigge samvetsfångar.

På frågan om "konceptet med mänskliga rättigheter" är daterat och ett nytt språk behövs för att adressera dagens verkligheter var det i princip helt jämnt i rummet, med 44 procent som uppgav att de höll med, och 43 procent som inte höll med, medan övriga inte visste. 67 procent tyckte också att Amnesty ska "sluta prata om problem" och istället "föreslå djärva alternativ för framtida politiska, sociala och ekonomiska system". Även om detta inte på något sätt var några formella omröstningar och alla representanter kanske inte valde att delta är resultaten kanske lite överraskande för svenska amnestyaktivister?

Under mötet diskuterades också några motioner om sakfrågor. Allra mest tid och engagemang lades på den nya policyn om militära ockupationer där beslutet innebär att Amnesty numera kan uttala sig om själva ockupationerna, och inte bara de kränkningar av mänskliga rättigheter som blir en följd av dem. Såväl denna motion, som var ett önskemål från årsmötet i Rom 2017, som Nederländernas om att en global vision om migration ska ingå i den nya strategiska planen och Belgiens om att Amnesty ska fortsätta att lägga mycket resurser och fokus på utredningsarbete, röstades igenom närmast enhälligt.

ULRIKA WESTERLUND, STYRELSELEDAMOT

STYRELSENS HÖRNA

500 MEDLEMS-VÄRVNINGAR!

Edward Arnelo, värvare för Amnesty sedan oktober 2018, inledde september månad med att få in sin femhundra värvning. Detta energiska engagemang har inte bara gynnat Amnesty, utan även smittat av sig på de värvare han har arbetat med ute på stan. Med det vill vi tacka dig, Eddie, för ditt fantastiska ledarskap och hårda arbete.

Amnesty Stockholms sommarvärvare 2019

Amnesty Press
@amnestypress

Startsida

Inlägg

Foton

Om

Community

DU FÖLJER VÄL **AMNESTY PRESS**
PÅ FACEBOOK?

POSTTIDNING B

Avsändare:
Amnesty International
Box 4719
116 92 Stockholm

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med den nya adressen
på baksidan (ej adressidan):

ANNONS

SKRIV TILL AHMADREZA DJALALI OCH VISA DITT STÖD

Den svensk-iranska forskaren Ahmadreza Djalali dömdes den 21 oktober 2017 till döden av en iransk domstol. Amnesty arbetar för Ahmadrezas frigivning men han behöver även ditt stöd.

Den 10 oktober är det världsdagen mot dödsstraff. Skriv till Ahmadreza i Evin-fängelset och uppmuntra honom att inte tappa hoppet. Visa för honom att vi är många som tänker på honom och som arbetar för hans frigivning. Skriv gärna på engelska!

Skicka ett vykort till Evin-fängelset på denna adress:

*Evin Prison
Att: Ahmadreza Djalali
District 2
South Chamran Highway
Tehran
Islamic Republic of Iran*

#احمدرضاجلالی را آزاد کنید

#SAVEAHMADREZA

AMNESTY
INTERNATIONAL

